

Tallinna Naljahammast.

4 naljakat jutukest.

Kirjutanud

Mai-Walge.

Tallinnas, 1899.

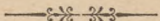
Trükitud L. Turgani kulguga.

Tallinna naljahammas.

4 naljakat jutukest.

Kirjutanud

Mai = Walge.

Tallinnas.

Trükitud L. Turgani kulguga.

1899.

Доволено Цензурою. — Юрьевъ, 8-го Ноября 1899 года.

Печатня Г. Матизена въ Ревелѣ, Никольская 23.

Kudas Kaina-Kustas ja ta tülamehed riffats saawad.

Sain eile Hiiu-onuga totku. Et ma natute rahwaluule aineid korjan ja Hiiumaad rahwaluule poolest riffats peetakse, hakkasin lohe Hiiu-onud paluma: „Kulla Hiiu-onu, räägi mulle mõni wana jutt ometi!”

Hiiu-onu waatas niisuguse pilguga mu peale, nagu tahaks ta mu pikkust ära mõõta wõi ütlen parem, nagu koerakoonlane oma rööwitud ohwri peale, kas need ju ärasöömiseks raswased küll, ja kostis siis: „Ei räägi! Nagu näha, piad sa mind nii loliks!”

„Kudas nii?” küsisin ma imesilehes.

„Ega ma niisugune tagametslane ole, et ma maailma asju sugugi ei tunne!” kostis Hiiu-onu launis uhkelt. „Käitwad mull ju omad lehed. Tean sellepärast, mis niisugune jutu rääkimine tähendab.”

„Mis siis?” pärisin mina uudishimulikult.

„Mäletan wäga hästi seda krati lugu!” kostis Hiiu-onu. „Lugesin, kudas keegi korjaja oli krati

lugusid üles kirjutanud ja trüklida lasknud. Naabrid saanud aga jeda kuulda ja nüüd olnud tuli taktus. Krati lugude üleskirjutaja lubati püssiga maha lasta, sandiks peksta, ja ei tea, mis lõik weel. Mull käis lananahk ihu peale selle waese mehe lugu luges. Ei tea, kas elab teine weel wõi on ahwardajad omad ahwardused ju täide saanud. Kõle lugu!"

"Siis kardab sa, et sulle niisamasugused päewad tätte tulewad!" küsisin mina.

"Mis siis? Kes meie taatid tohib uskuda. Wõtawad mindki õnneks, kui sulle wanu jutte räägin!" ütles Hiio-õnu õhates.

"Kas siis teie taadid tõesti nii kardetawad inimesed on? Seda ma ei oleks uskunud!" tähendasin mina.

"Muibu küll mitte, aga oma wana tarkust hoiawad nad nagu wanapagan rahatündrit," kostis Hiio-õnu. "Kardawad teised wist, et muu maailm siis ka niisama targaks saawad nagu nemad. Seda nad aga ei soowiks!"

"Siis ei saa ma sinult mingisugust wana juttu?" küsisin weel korra.

"Ei wõi, ei wõi, kulla sõber, rääkida!" õhtas Hiio-õnu. "Kui tahad, räägin sulle ühe uue jutu. Selle uue jutu tuletas mulle see krati-mehe juhtumine praegu meelde. Ma loodan, et Räina-Rustas pahaks ei pane, kui selle jutu räägin. Räina-Rustas on wa' hea mees!"

"Räina-Rustas? Kas seesama, kes Hiidlasti õpetas lohwi jooma?" küsisin mina.

„Seefama neh!“ vastas Hiiu-onu.

„Noh, kui jutt Räina-Rustasesse puutub, siis räägi minugi poolest. Räina-Rustas on ju wa' hea tuttav!“ ütlesin mina.

„Heafene küll! Kuule siis!“ ütles Hiiu-onu ja alustas juttu.

„Minewa talwe juhtus mulle niisugune lugu, et Läänemaal siltu müües Räina-Rustasega kokku puutusin. Rustasel seefama tee jalgade all: ka silgu loorm peal. Bärnu pool ütlewad nad, et me' räimi müünud, aga Rustas tõendas Lääne naestele, et temal mitte räime händagi reel ei olla, waid puhtad silgud. Lääne naised ei olnud „puhtade“ siltubega üsna rahul: pidasiwad neid pisut pisukesteks.

Ühest pereft teise sõites hakkas Räina-Rustas arwama, tudas suuremaid siltusid saada. Ta oli kuulnud, et Wõru järwes esmalt ka silgud siginenud, aga targad Wõrulased osanud neid nõnda kaswataba, et silgud raswaheeringateks sirgunud.

„Seda wiisi piaks ma ka tegema!“ arwas Rustas. „Siis ei julgeks Lääne naised meiega iialgi enam riielda, kui me' neile siltude asemel raswaheeringaid annaksime!“

„Seda usun ma küll!“ wastasin omalt poolt.

„Enne tarwis aga kuntsi kätte õppida!“ õhtas Räina-Rustas. „Mull oleks dige tarwis Wõruwellede juurde kooli minna. Kuid Wõru linn olla seal, kus taewa ja maa sõrw kokku puutuwad, koerafoonlaste piiri ääre peal. Sinna maale minu ruum mind ometigi ei wi!“

„Eks katsu! Eht wiib ometigi!“ ütlesin naljatades.

„Ei, ei! See oleks liig tarbetaw tegu!“ arwas Râina-Rustas wastu ajades. „Roerakoonlased wõiwad mää talle wälja tulla ja mind ära õgida. Parem jäegu Wõrulased Wõrulasteks ja silgud siltudeks!“

Roerakoonlaste kartuse pärast jäi Râina-Rustase Wõru teekond seba wiisi katti ja nii ka Läänlased ilma raswaheeringateta. Piawad edespidi siltudega leppima, nii pisikesed need ka olgu.

Et Lääne eided pisutest siltustid põlgasiwad, puis-tasime Läänemaa tolmu jalgabelt ja sõitsime Harjumaale. Râina-Rustas rehtendas üsna dieti ette: Harjatad on kiludega harjunud. Kui me' neile nüüd siltustid wiime, piawad nad neid kui ka mitte raswaheeringateks, sest raswa leitakse siltudel nii wähe, siis ometi heeringateks.

Râina-Rustase arwamine nähti täide minewat. Harjatad ostiswad wõidu Läänlaste wäiksteks põlatud siltustid ja kiitsiwad meie kaup. Meie nisu ditses.

Seda wiisi jõudsin Tallinna ligidale, kus kasuline silgu warandus reelt täiesti otsa lõppes.

Mull oli Tallinnas toimetusi. Hakkas Rustast kutsuma: „Kuule, Rustas, sõidame õige korraks Tallinna jaksu waatama!“

Râina-Rustas lohe wasta: „Waat see on mehe nõuu. Sõidame! Mull Tallinnas just tubli asi ees!“

„No mis asi see siis on?“ pärisin ma.

„Et waata, ma olen kuulnud, niisugune raamat piab olema, mis õpetab, kuidas inimene enesele wõib

kratti teha ja seda wiisi rikkaks saada!" sõnus Ruskas. „Olen tehwa mees. Muul rikkust hädasti tarwis. Tahan enesele sellepärast Krati-raamatumurekseda. Pole siis enam tarwis Wõrule sõitmise peale mõeldagi ega ennast koerakoonlastele ohwriks anda. Peale selle olen kuulnud, Tallinnas piab raudtee olema. Tahan seda ometi korra oma filmadega näha. Sõidame siis peale Tallinna!"

Mis nüüd muud kui Tallinna.

Mina läksin esmalt oma asju talitama. Tagasi tulles Räina-Ruskas mind paluma: „Tule, wennas, mulle appi Krati-raamatut ostma. Olen linnas wõeras, ei osta keelt ega kirja. Meie armast „kut“ ei kuule mitte sõdagi Tallinnas. Ja majadel küll kuld-
sed kirjad seintel, aga nii kontsulised, et saagu neist tont aru. Ruskas wõin mina seda wiisi rikkaks saamise raamatut siit kätte saada!"

„No heakene küll," ütlesin ma Ruskasele. „Sinu head tahtmist tahan täita. Wiin sind poodi, kus muud ei näe kui raamatuid!"

Wiisin Ruskase Buschi raamatukauplusesse. Mis see aga oli? Kas oli Ruskas Gru-ämmaks saanud! Seisis teine ukse lähel ega saanud enam sõna suust. Siiski Gru-ämma päewad tal wist käes ei olnud: filmad nähti ometi weel peas liikumat.

Wiimaks sai Gru-ämmast jälle endine Räina-Ruskas. Ruskas pani käed risti ja õhkas: „Seda ma poleks enne weel uskunud!"

„Mis sa poleks uskunud?" küüsin ma.

„Et maailmas nii palju raamatuid leida!" wastas Rostas. „Tänini arwasin ma, et meie kõstri-papa kõige rikkam mees raamatute poolest maailmas; kõstri-papal, näe, on terve laodi täis raamatuid. Siin aga terve tuba riulisi täis ja iga riul raamatuid täis!"

„Teises tuas on neid veel küllalt, armas Hiidlane!" wastas Busch leti takka.

Korraga läks aga Rostase kulm kortsu. „Ega mina Hiidlane ole, mina olen Räina-Rostas!" wastas Rostas.

„Palun andeks! Mina mõtlesin Hiidlase olewat!" üeldi leti takka. „Kõõmustan wäga, et nii kuulsa mehega tuttawaks saan! Olen ju enne palju kuulnud, aga ei tunnud weel!"

„Kes minust teile siis rääkinud?" päris Räina-Rostas.

„Kes? Räina-Rostast tunneb ju terve Gestimaa!" wastati leti takka.

Rostas sügas kõrwa takka. Ei mõinud sugugi aru saada, kudas terve Gestimaa teda tundis. Läänlased tundsiwad teda küll ta filgu müümisest, aga kudas terve Gestimaa teda tunda, seda ei mõinud millgi kombel ära mõista. Et kalender ta kohwi joomise jutu terve maailma ette kannud, seda ei olnud keegi Rostasele kõnelenud.

Enne kui Rostas oma arwamisega weel järje peale sai, küsis Busch juba leti takka: „Mis head see Räina-Rostas siis kuulutab?"

Rustas sügas uuesti kõrvatagust ja ütles: „Minu külamees rääkis mulle, linnas olla niisugune raamat trükitud, kellega inimene rikkaks võib saada. Selle raamatu tahtsin enesele osta!”

„Aga mis selle raamatu nimi on?” küsis Busch.

„Mis ta nimi? Seda piate ju te' teadma. Teil on ju raamatud müüa!” pahwatas Räina-Rustas wasta.

„Kas piab raamat õpetama, kudas põllumees rikkaks saab?” küsis Busch. „Siin on muul raamat „Kudas põllumees rikkaks saab!”

„Tühhi lori!” kostis Räina-Rustas ja tõrjus käega pakutud raamatut tagasi. „Tont uslugu põllumehe rikkaks saamise lugu. Tunnen mehi, kes 50 aastat tööd teinud, aga waesed nagu wares aia teiwa otfas.”

„Wõi pian andma „Õpetuse, kudas rikkaks jäeda?” küsis Busch.

„Kui muul juba rikkust käes, küll siis tean, kudas rikkaks jäen!” sõnus Räina-Rustas. „Enne aga tarwis rikkust saada. Tarwis niisugust raamatut, mis õpetab elukat tegema, kes inimesele mõne päewaga rikkuse kätte kannab!”

„Ah, nüüd saan ma aru! Räina-Rustas soowib „Krati raamatut,” wastas Busch ja ruttas tähendatud raamatut Rustasele andma.

„Krati raamatut neh!” kostis Rustas. „Kratt on meie pool tühikese ajaga nii mõnda meest rikkaks teinud. Aga krati-mehed ei õpeta teistele, kudas kratti teha. Ei salli, et teised rikkaks saakswad. Nüüd olla linnas aga raamat tehtud, kus kõik krati tegemise

õpetused sees seista. Seda ma tahan. Siis tean, kuidas tulihända teen. Katsusin juba 7 neljapäeva õhtut kratti teha, põletasin põlewate sütega sõrmed ära, aga mitte tulihänna händagi ei tõusnud elusse. Nurjas kõik muu töö!"

"Siin see Krati-raamat on, mis kõik tulihänna tegemised ära seletab," ütles Busch ja pani Krati-raamatu Räina-Rustase ette.

Räina-Rustas vaatask raamatut.

Ütles siis: "Näha on, see raamat võid mind rikkaks teha. Kas teil aga veel niisugusid raamatuid on?" küsis Rustas Buschilt.

"On küll veel!" vastati leti taha.

"Siis andke nad kõik mulle!" ütles Räina-Rustas rõõmuga. "Kõik, kõik, viimase kui Krati-raamatu tahan ma ära viia. Muldu võitvad minu külamehed tulla ja enestele ka osta. Kui kõigil raamatud lõbu ja kui kõik krattid tööle panewad, kust need waesed tulihännad siis viimaks kõik selle waranduse wälja wõtawad, mis peremeestele kätte piawad wiima. Lasewad teised viimaks minu krati weetud waranduse jälle ära wedada. Parema ostan kõik raamatud enesele. Siis olen üksi peremees ja annan külameestele nii-palju warandust kui just tarwis arwan olevat!"

Ma katsusin seda kuuldes kõigest jõust naeru tagasi pidada. Räina-Rustas ei pannud meie naeru aga suuremat tähele. Lugu näitas, et Rustas meile uut lohwi osmise näitlust tahtis walmistada.

"Kui Räina-Rustas kõiki Krati-raamatuid enesele

tahab, siis piab küll hobuse tooma, muidu neid ära viia ei jaks!" ütles Busch.

Rustas läks hoosti tooma. Busch aga ei hakanudki raamatuid sissepakima. Arvas ju ette ära, et Räina-Rustas ometi lõigi raamatuid ära ei jõua osta. Igapidi ootasime suure põnewusega nalja lõppu.

Natukesel aja pärast sõitis Räina-Rustas juba reega raamatukaupluse ukse ette.

Alustus sisse, ütles: „Andke nüüd mulle mu raamatud kätte!”

Busch vastas: „Kõhe saab! Siin on aga enne rehnung, 1000 Krati-raamatut à 30 kop., ühtekokku 300 rubla. Suurel hulgal ostes 10 % hinna alandust teeb wälja 270 rubla. 270 rubla tuleb siis maksta!”

Räina-Rustas ajas käed puusa. „Mis? kas tahate mind narrima hakkata? Ega ma Haapsalu kaupmeeste wiisi enesega lase ümber käia.”

Raeratahes wastas aga Busch: „Kaup karwa pealt õige. Et raamat 30 kop. maksab, seisab kaante peal. Nüüd on neid aga 1000 tükki. See teeb 300 rubla ehk hinna alandusega 270 rubla wälja!”

„Kas neid siis tõesti 1000 tükki on trükitud?” küsis Räina-Rustas lohkudes.

„Mitte 1000, waid palju enam weel!” wastas Busch. „Mis peale selle, neid on Narwlasel ammu juba enestele wõtnud. 1000 wõrra wõib neid aga weel järel olla!”

Räina-Rustas sügas jälle kõrwatagust. „Heldene aeg! mis tarwis neid raamatuid ometi nii palju pidi

trükitama! Rahest, kolmest oleks ommugi küll saanud! Ma ei saanud filkude eest 27 rublagi, kust ma siis need 270 pian wälja wõtma. Ei aita, pian seda puhku raamatud siia jätma ja tühjalt koju tagasi sõitma. Aga seda teen ma: külamehed kutsun ma kõik kofku, me' paneme igaüks raha kofku ja siis tuleme ja ostame kõik Krati-raamatud ära. Siis saame kõik rikkaks. Ma loodan, et meil tarwis pole tuli-händasid saata üheteise käest warandust ära wõtma. Saadame oma kratisid õige Läänemaale ja Pärnu-maale, seal ei osta rahwas tulihända teha: sealt wõiwad meie tulihännad meile raha ja wilja küllalt kätte wedada. Jah, seda wiisi teeme! Aga ühe tarfuse raamatu pian teistele ometi näha wiima!"

Rustas pani 30 kop. leti peale ja sai ühe Krati-raamatu kaasa. Kurwa meelega waatab weel korra raamatute pakside peale, mis maha jäiwad paremaid aegu ootama; jättis Jumalaga ja sammus ühest wälja.

Me' naersime weel korra nii kurtwalt lõpnud Krati-raamatute ostmise lugu, minagi jätsin Jumalaga ja lätsin Käina-Rustase järele.

Veidsin ta õuest weel eest. Istusime ree peale ja sõitsime edasi.

"Küll on aga inimesed!" sõnus Käina-Rustas. "Trükiwad nii hirmus palju raamatuid, neid Krati-raamatuid nimelt. Seda wiisi saawad targaks Läänla-fed, targaks Harjakad, aga mitte ükski targaks, waid ka rikkaks. Kratisid weawad neile kõik kätte. Meie filku ei osta ükski hing enam. Kus selle kahju ots! Selle-

pärast pian pühaks kohuseks hoolt kanda selle eest, et meie mehed raha kofku panewad ja wiimse kui Krati-raamatu ära ostawad! Muu asi enam ei aita."

Sedawiisi juttu ajades olime oma korteri jõudnud. Panime asjad korrale ja sõitsime linnast välja. Maha jäi meist Tallinn kõige oma Krati ja ei tea mis raamatutega.

"Tule õige minu ree peale magusat juttu ajama!" kutsus mind Rustas.

Läksingi Rustase ree peale ja lasksin oma hobuse tühjalt järele sõita: Rustas rehtendas nüüd ära, kudask enesele krati teeb ja krati enesele raha ja wارا laskeb kofku wedada. Siis ostab enesele Käina koha päriseks. Peamurdmist tegi Rustasele aga, kas küla-mehed tõesti 270 rubla kofku saatwad panna.

"No kas raudteel käisid ka?" küsisin ma teist juttu tehes. "Kas nägid Tallinna raudtee ära?"

"Mis tühi lori!" sülitas Rustas. "Tühi lori kõik. Riikawad Tallinnas raudtee olewat, aga pole raudtee märki! Usu weel niisuguste juttu!"

"Kudas nii?" küsisin ma imeks pannes. "Mis juttu ja nüüd räägid?"

"Minult jeda, mis tõsi!" kostis Rustas. "Otsisin tertwe Tallinna läbi, aga raudteed mulle kusagiltki filma. Ütelbi teine ometi Runne wärawate taga olewad. Läksin Runne wärawate taha waatama. Aga tühja ka! Ei sealgi paremat palka ühtegi. Wäikesed majakesed leidfin seal, kolebask suured raudrattad all, mõned raud latid leidfin seal niisama maas, aga raud-

teed niisama wähe nagu meie Uto Jaanipäewa ajal lund!"

"Ja ometi see just raudtee oli, mis ja Runne wärawate taga nägib!" ütlesin ma naerdes.

"Ära mind narrima hakka!" ütles Räina-Rustas ja andis hobusele piitsa. Säin parem wait, ei maksnud Rustasega waiblema hakata.

Senni oli ilm pimedaks läinud ja me' Pääs-külasse jõudnud. Kõng tuli praegu Baldesti poolt ja sõitis Tallinna poole. Rats suurt tuld rongi ees hiilgasiwad nagu wanadeluse filmad, nagu Saarlane torra ütles.

"Waata, mis sealt tuleb!" ütlesin ma Räina-Rustasele lähenewa rongi peale tähendades.

"Oh ja heldene aeg, tule appi!" hüüdis Rustas. "See on ju selge tulihänd ja kui madalas see weel jookseb. Tarwis teist kinni wõtta!"

Enne kui ma weel midagi sain ütelda, oli Rustas taskust nua tõmmanud ja sellega oma saapa sääre lõhki lõiganud. Hobune jäi seisma, saabas lendas Rustase jalast, Rustas ise largas ree pealt ja hakkas "pia! pia!" karjudes rongi järele jooksuma.

See lõi sündis nii ruttu, et ma waewalt asjast aru sain. Oli Rustasele hullu tuju peale tulnud? Mina omalt poolt kisasid Rustasele "pia! pia!" järele. Aga ei Rustas sest hoolinud. Jooksis teine nagu sõge läbi lume rongi järele ja karjus ise "pia! pia!"

See aga, mis teed isemeelalise rongiga. Ei pannud

teine Rüstase karjumist sugugi tähele. Suba kadus ilma eest ära.

Rüstas jäi seisma. Hing lippus tangelst jooks-
misest finni jäema. Ma sidusin hobused aia külge
finni ja läksin Rüstasele järele.

„Rüstas, mis tempu sa jälle teed!“ ütlesin ma
Rüstase juurde jõudes.

„Mis tempu ma teen!“ vastas Rüstas. „Näha
on, et hea raamatu ostsin. Waewalt mull „Krati-
raamat“ taskus, kui juba tulihänd wäljas. Ja
misugune tulihänd weel: Suur nagu Mõhu-
maa. Küll sell tulihännal wõis palju raha ja wara
kaasas olla. Pidin teise ju enesele saama, nii ligi
oli ju, aga läks waenlane ometigi oma teed! Wist
sellepärast, et ma pasila paelu katki ei lõiganud.
Minu ema õpetas mind lapse põlwele alati, et kui
tulihända näen, pian pasila paelad katki lõitama,
siis saan tulihännaga waranduse enesele. Rahjuts põl-
nud mull aga pasilaid jalas, wait saapad. Lõikasin
küll saapa sääre lõhki, aga saabas ei ole ikka pas-
tal. Sellepärast küll wist suurest saagist ilma jäingi.
Oh seda kahju! Tuhanded läksiwad!“

Mina aga lohe trööstimis: „Ära nii palju kahetse!
Tuleta meelde, et sull Krati-raamat alles taskus!
Sellega wõid weel nii mõnda kratti näha saada!“

„Tõsi küll! kahju siiski, et nii kole suur kratt
oma teed läks. Oletas ma kätte saanud, oletsin ma
rikkam kui Ungur!“ arwas Rüstas.

Seda wiisi mõtteid wahetades jõudsin hooSte
juurde tagasi, istusime reele ja sõitsime edasi.

Ilma mingisuguseta äparduseta jõudsi me wiimaks ristteele, kust Rustas oma ja mina oma koju sõitis.

Kas Rustas enesele ju tulihämma teinud wõi ei, sest ei ole ma tänini midagi kuulnud. Seda olen ma aga küll kuulnud, et Rustas rahasaamisega kangeste kimpus olnud. Kutsunud kõik külamehed kottu ja seletanud neile tulihämma hirmsa suure kasu ära. Rääkinud ka, et Tallinnas 1000 tulihämma raamatud müüa, mis tarwis ära osta; siis jääda rikkus Räina Rustase külameestele. Külamehed saanud neist põhjustest aru, wõtnud labidad kätte ja läinud oma mulda warjule pandud rublakesti maa seest ära tooma. Kes toonud 10, kes 20 rubla, aga Räina Rustase kott pole ometi mitte täis saanud. Ainult 200 rubla saadud kottu, Rustas aga seletanud pühalikult, et kõige vähemalt 270 piab olema. Oma üleüldisel koosolekul teinud külamehed rahasaamiseks sellepärast otsuseks, suurt silgu sõda, ei tahtsin ütelda suurt silgumüümise kallawoori ette wõtta. Selle ühise teetäiguga ja siltude müümisega loodawad külamehed puuduwad 70 rubla ära teenida, kui kõrtsi Raarel nii helbe piaks olema ja neid ilma mingisugusita ukse eest mööda lasta. Kui Räina-Rustase külameeste silgu teekond seda wiisi õnnistab ja soowitud summa koos, tahab Räina-Rustas oma külameestega seltsis kallawooris Tallinna minna ja sealt Buschi läest wiimase kui Krati-raamatu ära tuua, et keegi Harjastas ega muulane krati tegemise kuntsi ära ei õpiks, waid tarkus ja rikkus ainult Räina-Rustase ja tema külameeste kätte jääks.

Nagu tähendatud, ei ole ma Räina-Rustast mõnel ajal enam näinud. Sellepärast ei tea ma siis praegu seda ka ütelda, kas Räina-Rustas oma kullatvoriga Buschi ära ehmatanud ja Tallinna Krati-raamatutest lagedaks teinud wõi on neid weel olemas. Igapidi loodan ma oma jutudest nii palju head tegetwat, et teegi enam ära ei ehmata, kui wägetwat kullatvori tühjalt Tallinna näeb raamatute järele sõitwat, kui seda sõitu nimelt weel ei piaks olnud olema.

Kui keelt ei mõista.

Järgmist lugu kuulsin ühe hea tuttava suust. Tähendatud tuttav teenib ses kuntoris, kelle pere-
mehest ma siin räägin. Tuttav tõendas, et lugu
tõeste nii sündinud olla. Ma panen siis
koit nii üles, nagu mu tuttav seda jutustas. Minult
nimepe poolest pean wäilsi muudatusi ette wõtma.
Millgi kombel ei wõi ma meest ta õige nimega nime-
tada. Sellepärast pean ta jäulõ omalt poolt uue
nime wälja arwama. Olgu ta nimi siis Sepp, ehk
ta küll tõe pärast seda nime ei tanna. Saagu sest
sissejuhatuseks.

Saksakeel ei saada häbi,

Igal pool saad ta'aga läbi!

ütles kaupmees Sepp tihti. Et ta oma Saksakeele
peale nii uhe oli, ei arwanud ta tarwilikult muud
keelt ära õppida, kõige wähemalt ei Gesti ega Wene
keelt. Ammu katsiwad hõlbid juuksed ju ta pead,
50 aastat oli ta Gesti laste maal ära elanud, aga
ometi ei osanud ta rohkem Gesti keelt kui „kurat“.
Seda oli ta uulitsal tihti kuulnud ja see sõna 50
aasta jooksul, kui ehk ta wasta tahtmist, ta peaju-

desse pesitama jäänud. Wenekeelest jälle üteldakse Sepa-härrad ainult „Erastu“ sõna tundivat. Ma ei ole ise küll järele küsinud, kas see tõesti Sepa-härra ainuke Wenekeele sõna on, aga seda olen ma aru saanud, et ta osatawad Gesti ja Wenekeli sõnu küll nagu sabaga tähti taewas tuleb otsida.

Uhlus Saksakeele peale ja Gesti ja Wenekeele halwatspidamine, kõige vähemalt mitte mõistmine oli Sepa-härra esimene tundemärk. Teisets tundemärgiks tuleb ta kõrget wanadust lugeda. 80 aastat seisiwad tal juba küül. Kolmandaks tundemärgiks võime veel ta mõtete laialolemisest nimetada. Kui Sepa-härra wahel midagi hakkas mõtlema, ei pannud ta sugugi tähele, mis ta ümber sündis. Korra näitusets lästis Sepa-härra Narwa uulitsale woorimeest sõita. Sepa-härra pidi esimesesse majasse Narwa uulitsal siis minema. Woorimees sõitis aga Narwa uulitsa otsast otsani ära, jäi siis seisma ja küsis:

„Kuhu nüüd?“

„Ets Narwa uulitsasse!“ wastas Sepa-härra.

„Aga selle oleme ju otsast otsani läbi sõitnud!“ kostis woorimees.

„Sooh! Siis sõida teine poole otja tagasi, mull tarwis teine poole otja esimesesse majasse minna!“ ütles Sepa-härra ja hakkas uuesti oma asju arwama.

Sarnased tülid juhtusiwad tihti Sepa-härrale.

Aga läti nüüd nende juhtumiste juurde, mis näitawad, kuidas Sepa-härra oma Saksakeelega ometi kimpus oli.

Sepa-härri poeg oli Narwa ligibal suvitamas. Sepa-härrale tuli tahtmine poega vaatama minna ja poja juures kõige vähemalt päew maa õhus ära wiita. Tagasi tulles tahtis Sepa-härri Emajõe kaldale sõita oma laubaasju diendama.

Sepa-härri kuulutas pojale ette, misuguse rongiga ta Tallinnast wälja sõidab ja kästis poja enesele raudtee jaama wastu tulla. Istus rongi ja sõitis rõõmsa meelega Narwa poole.

Hiljuti oli uus sõiduplaan maksma pandud. Sepa-härri oli unustanud järele waadata, misugused rongid otse Narwa poole, misugused jälle Riia poole sõidawad. Aga eks seda Tapal näha saanud. Edasi.

Natukesel aja pärast jõuti Tapale. Tapal näeb Sepa-härri: reisijad wõtawad kraamid kätte, ruttawad wälja. Asi selge: see wagen sõidab siis ometi Riiga, tarwis wälja minna. Sepa-härragi wõtab oma reisikoti kätte ja astub teiste järele. Ettewaatamise pärast küsib Sepa-härri ometi konduktori käest lugu järele. Konduktor aga nähti Saksa-keeli küsimisest küll aru saawat, ei osanud ise ometi mitte Saksa-keeli wastata. Pidas Wenekesles Sepa-härrale pika seletuse. Sepa-härri ei mõistnud pikast seletusest muud kui Riiga ja Peterburi. Igate pidi jäi Sepa-härri arwama, et ta wagunist wäljaastudes dieti teinud.

Njawiidets läks Sepa-härri einelauda retwiderima. Wõileitwad oleksiwad rõõmupärast üsna hüpanud, kui neil jalad all oleksiwad olnud, hüpanud, et Sepa-härri neid nimelt oma armukesteks määras.

Sepa-härra pidas siis wõileiwadega armast sõprust ega pannud wäljas rongi kolme tõlistamist tähelegi.

Warsti selle peale astus jaamaülem tuppa. See ostas Saksa keelt, seda teadis Sepa-saks. Sepa-saks jättis wõileiwad Jumalaga ja läks jaamaülema jutule.

„Mill rong Narwa poole sõidab?“ päris Sepa-härra.

„Narwa poole? Narwa poole sõitis ju rong just minuti eest ära,“ wastas jaamaülem.

„Mis?“ küsis Sepa-härra wihasi. „Mind on petetud! Mind on petetud!“

„Kes on teid petnud?“ küsis jaamaülem.

„Kes pettis?“ sõnas Sepa-härra. „Inimesed petsiwad, kes wagunist wälja lätsiwad, konduktor pettis, kes mulle lugu wõderiti seletas!“

„Inimesed lätsiwad sellepärast wagunist wälja, et nad Riia poole pidiwad sõitma!“ tähendas jaamaülem.

Sell filmapilgul läks üks konduktor õues alna alt mööda.

„Seal see see petis konduktor ongi!“ küsis Sepa-saks.

Jaamaülem kutsus konduktori kohe enese juurde ja päris lugu järele.

Konduktori wastas: „Mina seletasin härrale just ära, kudas lugu Peterburi ja Riia rongiga on, mill üks, mill teine sõidab. Aga härra ei osta wist Wenesteelt ja ei saanud sellepärast mu jutust aru!“

Nüüd oli hea nduu tallis. Dota pool päewa, enne kui Narwa poole edasi peased. Et Tapal mitte ilmaaegu oodata, wõttis Sepa-härra nduuls nüüd esmalt Emajõe linna sõita ja siis tagasitulekul alles Narwa poole. Siiski pahandas see teda tublisti, et ta digest rongist maha jäenud.

Sepa-härra läks õue meelt lahutama. Aga mis sa lahutab: taewalgi nagu hale meel Sepa-saksa kimbatusse pärast: walab walusaid pisaraid. Ei aita Sepa-saksal muud nduu kui poe Riia rongi waguni-tesse, et rongist jälle maha ei jäeks.

Ilma mingisuguseta äparduseta jõudis Sepa-härra Emajõe linna. Sõidab seal oma kaubasõbra juurde. Aga säh sulle õnnetust: kaubasõber Riiga sõitnud. Minult proua kodu. Proua palub Sepa-härrad senni oodata, kunni mees koju jõuab. Aga ei Sepa-härral seda aega.

Viimaks proua Sepa-härrale nduu andma Walga wasta sõita. Ta teada selgesti, et mees järgmise rongiga koju tulla. Siis wõida härrat Walgas oma asju diendada ja Sepa-härra kohe Narwa poole edasi sõita.

See nduu oli Sepa-härra meele pärast. Tahtis kohe raudtee jaama sõita. Küll palus proua teda weel enese juures wiibida, sest rong ei tulla ju nii pea, aga ei Sepa-saks jäenud. Kartis, et ehk juhtub jälle mõni taksistus. Tahtis aegsasti raudtee jaama minna ja seal oodata.

Jättis kaubasõbra proua Sumalaga, tuli wälja, wõttis woorimehe. Ütles ise: „Bahnhof!“ *)

Woorimees andis hobusele piitsa ja sõitis edasi. Nulitsa tiivid farjusiwad täes, kui woorimees edasi kihutas.

Natukesel aega kestis sõit. Ritwide kiinumine jäi wait, juba seisatas woorimees. Reegi tuli wasta, wõttis Sepa-saksa reisikoti, wiis sisse.

Sepa-härra mõtles parajalt oma kaubasõbra Riias olemise peale ega pannud seepärast maailma enese ümber sugugi tähele. Teda wiidi suurde tuppa ja paluti seal oodata.

Laual seisis ajaleht. Selle wõttis Sepa-härra tätte, hakkas lugema. Lugeses unustas kõik muud asjad jälle hoopis ära.

Täki aja pärast tuldi Sepa-härra juurde ja paluti teda tulla. Pikkade sammudega astus Sepa-saks kutsuja järele. Kutsuja wiib teda wäikse tuppa, jääb ta ette seisma ja küsib, kas ta võib härral riidest lahtiwõtmisel abiks olla.

Sepa-härra ei mõista Gestickeele küsimisest muidugi midagi. Ennem harjunud wiisi järele ütleb ta: „Ja, ja!“

Sedamaid mees härra nõõpibid lahti tegema. Nüüd alles peawad Sepa-saksa filmad lahti. Mees tahtis wist ta raha ära riisuda. Mis see muud võis olla. Silmapilguga tõukas ta nõõpide lahtitegija enesest eemale ja puhkes ise farjuma.

*) Raubtee jaama.

Karjumise peale jooksid paar meest sinna. Sepa-saks tohe hüüdma: „Rööwel! Rööwel! Võtke rööwel kinni!”

Mehed ei saanud härra Saksakeele karjumisest midagi aru. Et nööpide lahtitegijad ikka veel kinni ei võdetud, sasis Sepa-härra ise ta kraest kinni ja karjus edasi: „Rööwel! Rööwel!” Rööwel jälle tatsus ennast lahti peasta. Suur müselemine tõusis.

Seda nähes jooksis üks pealtwaataja abi otsima.

Silmapilgu pärast jooksis ju üks härra sisse ja küsis Saksakeele: „Mis wiga? Mis wiga?”

Sepa-saks lastis selle peale rööwli rinnust lahti ja ütles: „See mees siin tahtis mu wara ära rööwida!”

„Ei see wõi olla!” hüüdis härra wasta.

„Mina tahtsin teid riidest aidata lahti võtta!” ütles rööwel härrale Gestikeeli!”

„Kas kuulete, ta tahtis teid riidest lahti võtta!” ütles härra Sepa-saksale.

„Riidest lahti? No jah, puhtaks riisuda!” sõnas Sepa-saks.

„Ei, ei, teid ainult aidata!” ütles härra wähele.

„Ega ma siis ennast riidest lahti tahtnud võtta!” sõnas Sepa-saks sekka.

„Kas te' siis riietega tahtsite wanni minna?” küsis herra pilgates.

„Wanni? Ega ma wanni tahtnud minna, ma tahtsin ometi Walka sõita!” wastas Sepa-härra pahaselt.

„Rui te' Walta tahtsite sõita, mispärast te' siis fauna tulite?“ päris herra omalt poolt.

„Ega ma siis faunas ole, ma olen ometi raudtee jaamas!“ diendas Sepa-herra wastu.

Herra puhles naerma. Naerdes ütles siis: „Sugugi mitte raudtee jaamas, waid Panowi faunas!“

Nüüd oli Sepa-herra käes kord suuri filmi teha. „Panowi faunas! See on tütt! Silmapilk tahan politseisse sõita ja kelmi woorimehe peale pettuse pärast kaebdust tõsta. Ma tahtsin ometi raudtee jaama sõita ja ta tõi mind siia fauna!“

Herra puhles uuesti naerma. „Ilmaaegu waew! Sest kaebamisest ei tule midagi wälja. Rubas te' ütlesite woorimehele? Wist Saksakeeli „Bahnhof!“

„Bahnhof!“ ütlesin just!“ sõnus Sepa-saks.

„Säh, seal seletus ongi!“ naeris fauna herra uuesti. „Meie linna woorimees ei osanud Saksa-keelt. „Bahnhofi“ kuuldes arwas ta, et te' Panowi fauna sõidate ja sellepärast tõi ta teid siia. Sarnast segadust on ennegi juba mitmele Saksakeele mehele juhtund. Meie fauna teender arwas, et te' tahate wanni minna ja sellepärast katsus teil riiete lahitiwõtmiseks abiks olla!“

Mõistatus oli seletatud. Sepa-saks sülitas, palus eksitust andeks ja katsus, et minema sai. Panowi faunast anti talle mees weel laasa, kes Sepa-herrale woorimehe wõttis ja woorimehele lõwa kassi andis härrat raudtee jaama wiia.

Ilma iseäraliku äparduseta jõudis Sepa-saks Walka Riia rongi wastu wõtma. Rong jõudis Riiaist Walka. Aga ei Sepa-härja kaubasõbra kusahilgi. Rõis kõik wagunid läbi, ei ole. Rõsib ühe teekäija käest, kas see ei ole niisugust ja niisugust härrat rongis näinud, sai aga wastuseks: не понимаю. Rõsis teise käest, wastati: Ei mõista! Sepa-saks pahandas niisuguste wastuste pärast nii, et enam kolmandamalt ei hakanud küsimagi. Arwas, et kaubasõpra ometi rongis ei ole.

Isiust waguni nurka, hakkas oma asju arwama. Meel enesel pahe, et ilmaaegu Walka sõitnud.

Juba paistiswad Emajõe linna tornid, kui Sepa-saks lorraga kuuleb: „Sepa-härja! Sepa-härja!”

Sepa-härja ärkab mõtetest, waatab. Hüüdjaja pole keegi muu kui tema kaubasõber, kelle pärast ta just Walka wastu sõitis.

Sepa-härja kõhe küsima: „Kust sa ometi siia said?”

„Kust mujalt kui Riiaist. Aga kust sa siia said?” küsis kaubasõber omalt poolt.

„Ma tulin siin just Walka wastu wõtma. Otsisin kõik wagunid läbi, ei leidnud siin kusahilgi!” kaebas Sepa-saks.

„Mina magasin siin kõrwale wäikeses kambrikes!” naeris kaubasõber wastu. „Aga miks sa mind taga ei küsinud. Niisugusid pakusi mehi, nagu mina, on wähe. Olesid paksu härrad taga küsinud, olesiwad kaasõitjad sulle warsti ütelnud, et ma magan!”

„Ma küsisin küll paari kaashõitja käest, aga ei saanud mingisugust ristiinimese wastust. Ei mõistnud sõnagi, mis nad rääkisiwad!“ kaebas Sepa-saks.

„Jah, see tuli sest, ja küsisid muudugi Saksa-keeli, aga ses wagunis on sõitjad Wenelased, Lätlased, Gestlased ja wiist ehl üks Sakslane. Need, teletelt küsised, ei mõistnud Saksa-keelt ega mõinud sulle seda wiisi soowitawat wastust anda!“ ütles kaubafõber naerdes.

Senni oli rong ammu juba kohale jõudnud. Sepa-saks tahtis oma kauba asju seletama hakata, aga seal löödi rongile juba teist korda kella. Et aidanud, Sepa-saks pidi rongi kobima. Meel paha, palju waetwa ja sõitu ja midagi ära diendatud, — aga mis enam teha. Seletamata asjad oliwad ja seletamata asjad jäitwad. Et weel Narwa poole poja juurde tartwis oli sõita, ei mõinud Sepa-saks, kudagi wiisi kauemaks Emajõe kaldale jääda. Bihane ja pahane oli ta selle äparduse üle küll, siiski parata ei mõinud. Rutsus kaubafõpra küll nüüd ennast Jõgewale saatma, aga seda talistasiwad kodused talitused. Üksi pidi siis Sepa-saks Tapa poole edasi sõitma.

Ilma äparduseta peasis Sepa-härja Tapale, peasis ka Tapalt edasi Narwa poole. Nüüd aga jäen ma oma jutustamisega wähe limpu. Muul on nimelt meelet ära läinud, kus kohas Sepa-härja poeg nimelt elas, kas Sillamäel, Merekülas wõi mõnes muus paigas. Ka seda olen unustanud, misuguseni jaamani Sepa-saks just pidi sõitma. Kui ka siis nimes on ununud, asjad on ometi seda paremini mees.

Sepa-härra pidi enne Narwa rongist maha minema, aga mõtted laiali, nagu tall olitwad, sõitis ta Narwa wälja. Mis nüüd heaks nõuaks? Mis muud kui järe Narwa wõtses. Ei aidanud muud kui pidi Narwa wõderastemajasse minema, sest õhtu oli täes. Dõse läks küll rong Tallinna poole tagasi, aga et poeg, nagu ta teadis, raudteest tüli maad eemal asus, oli wõõse poja üles otsimine raske. Sellepärast oli kõige õigem nõuu Narwa wõtses jääda.

Wõderastemajas sai Sepa-härra jälle oma Saksa-keelega toime. Kõik läks hästi. Hommiku härlab Sepa-härra üles. Waatab tella. Kell warsti 9. Silmapill kargab ülesse. Mõtleb Tallinna peale ise: nüüd läheb ju warsti rong. Kõlistab wõderastemaja teenbrit, ei tule kedagi. Kõlistab teist korda, seesama pall. Tervest wõderastemajas ei näha kedagitki. Sepa-härral ei ole enam aega teendreib oodata, jätab wõmaja raha lauale ja läheb oma teed.

Aga mis oli täna wõõse Narwale juhtunud? Kas kati linnal wõderaks käinud? Dinn inimestest peaaegu tühi. Ei ühtki woorimeest näha. Paar tööinimest puutusiwad kõigist Sepa-härrale filma. Ei aidanud muu nõuu kui mine jala raudtee jaama.

Üht linnawahti nähes küsis Sepa-härra, kuhu kõik woorimehed jäänud ja inimesed kaanud. See aga raputas pead ja ütles: „не понимаю!“

Kõigist üsna märg jõudis Sepa-härra wiimaks raudtee jaama. Aga surmawailus siingi. Dotesaalis tulkus ometi paar raudtee ametmest. Sepa-härra

häratas ühte ja küsis, kuhu lõik sõitjad jäenud. See aga üerus unisid filmi ja vastas: „не понимаю!”

Tunni aega läib Sepa-saks ootesaalis edasi, tagasi. Ei lugu lähe paremaks. Viimaks astus teegi ometi ootesaali. Selle läest Sepa-saks uuesti küsima: „Kuhu lõik inimesed jäenud? Kus rong?”

„Inimesed? Eks nad maga ometi tella 5 ajal weel?” vastas mõderas.

„Kell 5 ajal?” küsis Sepa-härja imestades. „Kas siis kell 5 on?”

„Tulge ja vaadake!” kostis mõderas ja wiis Sepa-härja raudtee jaama tella vaatama.

Mis sa enam waatad: kell wiis. Sepa-härja waatab nüüd oma uuri: ikka alles niisama palju kui mõderastemajas. Nüüd alles läksivad Sepa-härja filmad lahti, et ta uur seisma jäenud. Hommiku tellu nelja ajal Narwa uulitsatel käies ei olnud ime, kui Sepa-saksa meelest latk Narwa elanikud näitas häwitanud olevat. Pilwise ilma pärast ei annud taewaski Sepa-härrale warem diget seletust.

Paha meelega sammus Sepa-härja mõderastemajas tagasi. Teel pidas nõuu, mis nüüd tegema hakata. Rongi tulemiseni kulus liig palju aega; kõige parem oli Narwast woorimees võtta ja woorimehega poega üles otsida. Natuke kalliks tuli küll, aga mis mõis parata! Tädi aega pidi siiski weel ootama, sest praegusel filmapilgul noorõksiwad Narwa woorimehed weel hoostega mõidu.

Pika ootamise peale ilmuksiwad wiimaks woorimehed unetaadi laisust tööpõllule. Sepa-saks hakkab

esimesega Saksakeeli rääkima. Wastus не понимаю! Näägib teisega. Küsib, kas woorimees ei tea, kus seal ja seal Sepa-härra elab. See woorimees sai kõigewähemalt Saksakeelest wähe aru. Wastab warsti, et teab. Pilema waidlemise peale saiwad wiimaks sõiduhinnagi poolest laubale, sest woorimees ostas numbrid Saksakeelest ühest wiieni. Mis nüüd wiga, muud kui istu wankrisse ja sõida Narwast wälja Meretüla poole.

Paar tundi sõitis woorimees kõigewähemalt. Wiimaks pidas metsa tuka ääres teel linni, näitas käega metsatuka peale ja ütles: „Siin!“

Metsatulas oliwad tõeste mõned majad. Jalgteed läks maanteelt otse nende juurde. Seda mööda käskis woorimees Sepa-härrat minna. Näitas ise ka käega, kuhu nimelt.

Sepa-härra maksis woorimehele palga wälja ja hakkas siis jalgteed mööda oma poja suitorteri poole sammuma. Saksa maja asemel sattus Sepa-härra aga woorimehe juhatusse järele — sepapatta. Sepa-härra ei saanud enne weel eksitusest aru kui sepp teda dues pihtidega wastu wõttis. Nüüd alles sai Sepa-härra eksitusest aru, aga mida see enam aitas: hilja, woorimees oma teed läinud.

Sepa-härra katsub sepaga Saksakeelt rääkida, aga sepp ei saa sõnastki aru. Wastab aimult: „Ei mõista!“ Sepa-härra katsub käenäitamise waral asja ära seletada. Ei paremat palka ühtigi. Üks ei mõista ühte, teine teist.

Rui aga Sepa-saks ühte lugu ikka sepp, sepp ütles, hakkas sepp aimama, et ta inimest taga otsib, selle nimi Sepp. Sepa nimelist saks teadis aga sepp 7 wersta peal asumat. Sepp näitas käega, et tema pois is wõib wana härra Sepa juurde juhatada. Woorimeest maal ju saada ei olnud ja Narwa woorimees oli ammu juba oma teed sõitnud.

Sepa-saksal ei jäenud muud nõuu järele kui sepa poisiga 7 wersta peale jala Sepa nimelist saks otsima minna. Pois tahtis otsemat teed minna ja wiis wana härra metsast läbi.

Metsas hakkasiwad aga kartused Sepa-saksa südamesse tõusma. Ta oli inimeste sellä jõudnud, selle teelt ta sõnagi ei mõistnud. Ei tea, missugused nõuud neil weel südames wõisiwad olla. Pois wiis teda metsa, kes teab, ehk taheti metsas ta elu kallale kippuda. Ehk oli sepp enne minekut poisiga asja läbi rääkinud! Kes wõis teada! Ja kes tuli siin metsas Sepa-saksale appi? Umbteelsed Gestlased igal pool, kes alles nii harimata oliwad, et weel sõnagi kallist Saksakeelt ei mõistnud!

Seda wiisi mõtles Sepa-härra iseeneses ja need mõtted ajasiwad hirmu higi talle peale. Mingisugust laiteriista peale kipi Sepa-härral kaasas ei olnud. Aga keppli ei wõinud oma tugewusega kiidelda.

Wähe kergemats läks Sepa-härra süda, kui mets ometi pea lõpes ja nad lagedale jõudsiwad, kus siin ja seal talusid nähti. Pea saidwad nad jälle koguini teelegi wälja.

Surma hirmu asemele astus nüüd Sepa-härrale teine paha wõderas külaliseks ja see oli nälg. Martwas oli ta kell 4 ju üles tõusnud ja paha meele pärast ei joonud ta Martwas hommiku kohwigi. Nüüd hakkas tühi kõht teda seda pahemini piinama.

Rõõmu joon tõusis Sepa-härra näule, kui ta natukesel aja pärast tee ääres kõrtsi nägi. See rõõm oli ehk suurem weel kui Joodik-Juhanil, teda naene 4 nädalil enam kottu wälja ei lastnud ja nüüd kogenud järele kõrtsi sai lippama. Wanapagana tempel näitas sellisilmapilgul Sepa-härra meelest nagu wäike Raanan olewat, mis piima ja mett jooksis. Ara arwa, et see piim ja mesi wiin ja õlut oli, neist ei pidanud Sepa-saks suuremat lugu. Ei, just söömise poolest pidas Sepa-härra kõrtsi wäikseks Raananiks. Siin wõis ta kõige wähemalt oma nälga kustutada.

Rõõmuga sammus Sepa-härra kõrtsi sisse, sepa pois järel. Astus leti äärde ja ütles: „Milch und Butterbrod! (Piima ja wõileiba!)“

Kõrtsmik aga jällegi umbkeelne Gestlane, ei mõista Saksakeele sõnagi. Kõrtsmik arwama, et mis wana härra muud küll tahab kui head Saksa napsi. Walab teisele klaasi kõige kangemat piiritust täis. Wana härra maitseb ja sülitab. Niisugust kanget jooki ei tohi ju poisile ka mitte anda.

Jah, wanal härral tuleb pois meelde. Tähen-dab poisi peale ja ütleb: „Neth!“ See on, wana härra tähendab, et poisile piab mõdu toodama.

Rõrtsmik kuuleb „Meth!“ Arwab, et wõderas hõrra mett nõuab. Saadab perenaise mett nõudma.

Senni Satsia-hõrra jälle enesele toitu nõudma. Ütleb kõrtsmikule: „Kaffe!“ (kohwi).

Rõrtsmik kuuleb Kaffe. Mõtleb: mis see muud wõib olla, wõderas hõrra tahab kahwelt. Läheb, toob wõderale hõrrale kahwli.

Sellamal filmapilgul tuleb kõrtsinaene meega ja paneb mee wõdera hõrra ette. Nüüd Sepa-hõrral mesi ja kahwel ees, mis muud kui söö. Sepa-hõrra wihasstab aga niisuguse pattumise kohta hirmsaste. Ta ei wõi enam muud kui puhkeb wanduma.

Rõrtsmik kuuleb, kuidas wõderas hõrra paar torda Satsiakeeli wanapaganat hüüab. Satsiakeelne wanapagana nimi kelab aga nii kõrtsmiku kõrwus, nagu ütles wõderas: „Teine weel! Teine weel!“ Rõrtsmik mõtleb, et wana hõrra weel teist kahwelt nõuab, nimelt poisijäuts. Läheb teist kahwelt otsima.

Et poisijäutse peale mõdu ei saanud, läheb Sepa-hõrra ise oma täega riuli pealt mõdu wõtma. Sealt paistab talle pudel silma, täiesti mõdu pudeli moodi. Ka pealtkirja järele mõdu. Sepa-saks wõtab selle pudeli ja annab poisi kätte. Enne tahab ometi proowida, kuidas mõdu maitseb. Enesel palawa pärast teel juu laste kuitamas. Kallab mõdu klaasi ja joob hea lõnksu. Aga oh ja hapu heeringas! Sepa-hõrra sülitab suust wälja, nii palju kui weel jõuab sülitada. Ei pudelis mõdu märgigi, pudelis ainult ädikas.

Wõita joomine pani wana hõrra uuesti kiruma.

Uuesti Saksakeele wandumise sõna luuldes „teine weel!“ largas kõrtsmik teise kahwliga Sepa-saksa juurde ja ütles: „Siin on teine weel!“

Nüüd aga lõpes wana herra kannatus. Ta arwab, et kõrtsis teda narriks peetakse. Atkilise loomuga oli ta ülepea. Omas wihas ei wõinud ta teist kahwelt nähes enam muud kui wirutas kõrtsmikule mööda kõrwu.

Aga nüüd oli tuli takus. Kõrtsmiku löödi hulga inimeste nähes. See oli teutus, olgu lööja ka herra. Kõrtsmik kohe Sepa-saksa kraest kinni. Sepa-saks wasta, lükkab kõrtsmitu eemale. Kõrtsmik kõrtsilisi appi kutsuma. Need kohe appi. Küll turtsub ja hakkab wana-herra wasta, aga ei maksa midagi. Siuwad koguni teise känd kinni.

Kõrtsmik kohe nõuu andma: „Wiime teise kohtumajasse kinni. Niisugune saks! Arwab alles orjapõlwe olewat, et julgeb lüüa! Aga küll ta piab oma palga saama!“

Sepa-saks seisab küll wasta, aga ta watarääkimist ei mõista ütski. Mees wõetakse kahe mehe wahele, wiiakse kohtumajasse. Seal kutsutakse kirjutajat wanahärrad puuri panema. Sepa-saks katsub kirjutalegi oma lugu seletada, aga see niisama umbeelne: ei osta Saksakeelt sõnagi.

Sepa-herra saab selge aru kätte: lugu ahwardab pahaks minna. Juba tassitakse lööjat tongi. Nüüd katsub Sepa-herra lepitust teha. Pakub kõrtsmikule 10 rubla. Ei kõrtsmik wõta wasta. Pakub 15 rubla. Ei mõju. Pakub 20 rubla. Ei paremat

palka ühtigi. Palkub 25 rubla. Nüüd sulab kõrtsmiku süda. Sepa härra lastakse kongist välja, ta on jälle prii nagu Napoleon oma saare pealt ära tulles.

Kuid Sepa-härra priius oli palju pahem priius kui Napoleonil. Napoleon teadis, kuhu minna, Sepa-saks aga ei teadnud. Pealegi ei osanud keegi praegu ta teelt ega mõistnud talle ära seletada, kuhu minna.

Oli just pool püha ja sellepärast mitmed noored inimesed kokku tulnud kohtumaja juurde, kus noored tihti lusti pidasivad. Korraga näeb Sepa-härra, kui kohtumajast ära tulles Heraklese wiisi ristteel nõuta seisab, ühe tütarlapse, kes talle tuttav näitab olevat. Sepa-saks tuletab meelde, kus ta seda tüdrukut enne näinud. Arwab ja arwab, aru kätte ei saa. Wiimaks mõtleb: kas ma teda ehk oma poja juures ei ole näinud? Wiist teenib see seal?"

Sepa-saks sammub sedamaid tüdruku juurde ja küsib: Kas sa teenid Sepa juures?"

Tüdruk sai wahke Saksakeelest aru. Vastas kohe: „Jah!"

Wanahärra näul hakkas kohe rõõmu päike paistma. Hüüdis sedamaid: „Wäga hea! Wäga hea! Neile tahan ma just mõnaks tulla. Wii minb kohe nende juurde!"

Tüdruk tahtis küll mindagi wasta rääkida, ei osanud aga nii palju Saksakeelt. Wailis sellepärast ja hakkas wanahärraga koju poole minema.

Sepa poisil asemel, kes kõrtsi juures ju oma teed läinud, rändas wana härra nüüd tüdrukuga edasi. Poole tunniise käimise pärast jõudis Sepa-härra

tüdruku leiwatwanemate juurde, teda ta ju, nagu tähendatud, oma pojaks pidas.

Õnnetusets ei olnud saksu sugugi kodu. Aga mis wana hārra sest hoolis. Oli ta ju ometi poja juures. Õsimine hool oli nüüd süüa saada. Päike paistis ju üle lõune, aga wana hārra täna ikka alles söömata. Nagu kodu olles laskis ta tüdrukut enesele kohe toitu muretseda. Tüdruk waene pidi lasku kuulma. Ei, mis kätte juhtus.

Sepa-hārra waigistas nālga ja heitis siis woodisse wäsimust puhkama. Oli päris kodu. Miks ei pidanud ta olemagi? Puhkas ta ju poja woodis.

Pea wajuftwad filmad kinni. Ei tea, kui kaua ta puhkas. Ülisti aga täratas keegi: „Maast ülesse!“ Wana hārra lööb filmad lahti. Wihane hārra ta woodi ees, lepp käes täratab Weneteele uuesti: „Woodist wälja!“ Sepa-hārra tahab wastata, aga wderas hārra ei mõista midagi, waid täratab edasi Weneteeles: „Ükselt wälja!“ Sepa-hārra seda wäljaajamist ometi ei mõistnud. Seal fargas wderas aga ta fraesse kinni ja talutas ükselt wälja due. Ükse pani enese taga lukku.

Oli maailm ümber pöördud? Muud enam ei wõinud Sepa-hārra arwata. Nagu kurjategije majast wälja wisatud! Riisugust lugu polnud Sepa-saks weel mitte näinud. Kuhu pidi ta aga nüüd minema? Kes juhatas talle teed? Umbkeelsed Õestlased ja Wenelased ta teelt ei mõistnud.

Natukesse maa pealt paistis talle poob filma. Sinna ruttas ta. Õht wõis keegi teda sealt wal-

saali saata. Jäi poeg kuhu jäi, poega ei maksnud enam otsida, poja pärast oli ta ju niipalju häda näinud.

Astus poodi sisse, vaatas kurwalt maha ja õhtas: „Waksaali!“ „Bahnhofi“ ei julgenud enam nimetada, sest „Bahnhofi“ pärast oli ju kimpus olnud.

Wenelane kaupmees arwab ometi, et mõderas oma tolmufid jalgu waatab ja sellepärast saapaid tahab puhastada. Waksali sõna kuuldes tõi kaupmees wanale härrale kohe „бакка“ ja „сапо“, wikki ja raswa, nagu nende sõnade nimi Weneteeli kuulub.

Muul korral oleks Sepa-saks ehk kaupmehele jälle mööda kõrwu annud, aga wiimsed juhtumised olidwad teda targemaks teinud. Sügawaste õhtes astus ta poest wälja. Selgeste nägi ta, et siin teda niisama wähe mõisteti nagu mujal.

Meeleärrahetmine lippus Sepa-härrale kätte. Mis nüüd peale hakata? Ruidas sest häda paigast ära peaseda?

Aga kui häda kõige suurem, abi kõige ligem. Sell filmapilgul sammus üks preilikene poe poole. Wana härra pidas preilikese teel finni ja küsis, kas ta Saksakeelt ei oska. Preili wastas, et ta just Sakslane ollagi.

Ma ei tea, kas Sepa-härra korra loosilt 1000 rubla wõites nii rõõmus oli kui nüüd, kus umbkeeleliste seas keegi Saksakeelt oskas. Rõõmu pärast oleks Sepa-härra sell filmapilgul — lakke hüpanud, kui tall nimelt lakke oleks olnud, kuhu hüpata.

Wäike lootus tõusis jälle Sepa-härra südamesse

pojaga tohtu saada. Kõsis warsti, kas preilile ei tea, kus Sepa-härra elab. Ühtlasi jutustas oma kimbatusi, kuhu ta teele pärast juhtunud.

Preilile wastas, et küll teab, kus Sepa-härra elab. Lubas ise wana härra sinna wiia.

Lähewad tütti maad edasi. Wana härra näeb: preilile wiib teda just sinnasammasse, kust teda wälja wisatud.

Wana härra jäeb seisma. „Ei ma sinna lähe!“ ütles ta wasta pannes.

„Aga seal elab ju Sepa-härra!“ kostab preilikene.

Wana härra räägib, mis juhtunud. Kõsib siis: „Kas te' ei tea, kust see Sepa-härra pärit on?“

„Peterburist!“ wastab preilikene. „Oma Saksa nime peale waatamata ei oska ta sõnagi Saksa-keelt!“

Nüüd hakkas wana härra asjast aru saama. Tüdruk ei olnudki ta poja tüdruk, teenis küll Sepa-härra juures, aga see Sepa-härra ei olnud sugugi ta sugulanegi, waid wõnnu wõeras, Wenekeelt rääkija Peterburist. Mis ime siis kui Peterburi Sepa-härra teda kui tundmata wõerast woodist wälja wisanud!

Wana härra uueste küsima, kas preilikene veel teist Sepa-härrad ei tea. Preilikene mõtles ja ütles: „Eesti küll, tean veel teise, aga see asub siit kolm wersta laugel. See oskab Saksa-keeltki!“

„No waat', see minu poeg just ongi!“ hüüdis wana Sepa-saks rõõmu pärast.

Wana härra ei julgenud enam preililest enese uurest ära lasta. Kartes, et les teab mis äpartus

viimaks veel juhtub. Wana herra preilit paluma, et see teda Sepa-herra juurde saadaks. Piia palwe peale lubas wiimaks preili.

Õnnets tuli sell filmapilgul hobusemees, kes neib wantrile wõttis ja Sepa-herra juurde wiis.

Õhtu jõudis juba kätte kui wana herra sinna sai. See Sepa-herra oli tõesti wana herra oma poeg. Müüb oliwad kõik hädad ja waetwad mööda. Wana herra oli nagu kõrwest Raananiisse jõudnud.

Raanani rõõmust ei maksa enam rääkida. Nime-
tan nii palju veel, et wana Sepa-herra Tallinna tagasi sõites selle kindla tõutuse andis iialgi linnast enam üksi maale minna, kus inimesed sugugi teelt ei mõista.

Waata, nii läib käsi, kui teelt ei mõista! Laula veel:

Saksa teel ei saada häbi,
Igal pool saab ta'aga läbi!

Muhu = Mats Tallinnas pulmas.

Pidasime parajalt Pili-Peetril pulme, kui Muhu-Mats just silgu koormaga sinna juhtus. Ega pulma ajal keegi ilma söömata tohi jääda; kutsuti siis Matsgi meie seltsi sööma. Ei Mats ennast lask korda paluda lastnud: istus lauda, sõi ja jõi ja sõi ja jõi mehe moodi, sest pulmad juhtuvad ju Muhulasele harmemine kui Hiidlasele jõulud. Ennem wõis ju wats rebeneda kui sia kints üle jääda. Kui Mats mehe moodi oli wõtnud, peetas ta wähe ja et toidule rohkem maad teha, hakkas ta juttu westama:

„Seda peab ütlema,“ kiitis Mats, „need on ka pulmad, kus süüakse ja juuakse, mitte niisugused wiletsad nagu mõnes kohas!“

„Kus sa siis wiletsaid pulme oled pidanud? kas Muhus wõi?“ küsisin ma wähele.

„Wõi Muhus!“ pahandas Mats. „Ei Muhus peetaks niisama tublid pulmad nagu suurel maalgi.“

„Aga kus siis wiletsad pulmad on?“ pärisin ma uueste.

„Kus mujal kui linnas!“ wastas Mats. „Tallinnas pidasin torra pulme ja need oliwad niisugused, et nad mul elu ilmasgi meelest ära ei lähe.“

„Mis neil wiga oli? pärisin ma uueste.

„Kui nii wäga kuulda tahate, wõin neist teile jutustada!”

Rõõd oliwad rahul ja nüüd hakkas Mats westama:

„Minewa talwe kutsuti üks härra Muhumaalt Tallinna rikka kaupmehe juurde pulma. Härra wõttis mind kutsariks; ma panin tats hoost saani ette, kaap-tübara pähe ja kihutasin nii kiireste läbi Lihula linna, et inimesed meie kellade parinat kuuldes woodisti wälja fargasiwad ja nii suure tuhinaaga atna ääre meid waatama jooksiwad, et nad 17¹/₂ ruutu peadega puruks löiwad. Baewalt olin Lihula mäest alla sõitnud, kui näen, et järele sõidetakse. Mõtlesin, et nüüd tulla! se meid katkilöödud ruutude pärast kimbutama ja kihutasin sellepärast nagu hull edasi. Rõõtsi juures jõuti meile ometi järele ja nüüd alles sain õnneks aru, et meid taga ei aetud, waid saadid Tallinnasse saadeti uusi atna ruute ostma, sest nii palju ruute kui uudishimulised pead katki peksnud, ei olnud terwes Lihula linnas leida ja ilma ruutudeta ähwardas külm Lihulas kilgisugu ära kautada. Niisuguse toreda sõidu peale jõudsime peagi Tallinna. Polnud siis ka enam palju aega wiita: pidime warsti kiriku juurde laulatusele sõitma. Aga oh seda imet, mis waesust mu filmad siin nägiwad! Pulma rahwast oli õige palju, aga kõik nii waesed, et kellegil saani polnud; igaüks sõitis wantriga kiriku juurde! Meie olime weel kõige rikkamad, meil oli ometi saan! Rõõd teised sõitsiwad süda talwel wantritega! Kiriku ukse ees ootasiwad mittu noort meest ja wõtsiwad wõõraid wasta.

Aga waeseks pidin neidgi jälle tunnistama; polnud neil mütsigi peas, waid ainult wäike kuue hilbukene seljas, mis eest üsna ilma hõlmadeta ja talle pilt, lõhkenud nagu pääsukesed laaba.

Mis kirikus tehti, seda ma ei tea; pidin wäljas hobusid wahtima. Pärast laulatust sõitsime koke pulma-majasse, aitasin härra jaanist wälja, sõitsin due peale, wõtsin hobused eest ära, panin talli ja läksin siis töökiutse pealt waatama, kudas pulmad ta on. Kiriku ees arwasin, et üksi mõned nii waesed, et neil õiget kuube selga polnud panna, aga näe hullu: nüüd tuli wälja, et ühelgi mehel paremat kuube seljas polnud, waid kõigil wist riide puuduse pärast ilma hõlmadeta kuued. Oh! küll ise nii waesed, et õiget kuube selga polnud panna, lantsiwad siiski kõik walgeid kindaid käes ja pealegi weel tuas! Ometi oli meestel ikka natukene riiet seljas; naesterahwal polnud ollagi. Alasti ma küll kedagi ei näinud, aga muud nad ka ei lannud kui ämbliku wõrku. Mõned kohad oliwad küll hästi kaetud, aga ju neil wist wõrgust puudus kätte tuli, sest kuhu seda ühekorra oli pandud, seal paistis kõik läbi. Kätikutgi ei olnud keegi pähe ega kaela jõudnud osta, aga selle asemel lantsiwad nad kindaid, mis pooleni täeni ulatasiwad, peale selle juuste sees nii palju rohtu ja rämpsu, et meie mustid sest poole päewa toitu oleks saanud. Ja nende ämbliku wõrgust jabad oliwad nii pikad, et poole sülda taga jooksiwad ja pörandad puhtaks pühkisiwad.

Korraga kuulsin: nüüd hakatakse klaasid kottu lööma. Ju nad wist nüüd jooma hakkawad! mõtlefin

mina. Nii oligi. Näen, tuuakse pudelik ja nii pikad klaasid nagu minu silgu weerand kodu. Seft klaasist saab mehe lonksu! arwasin ma iseeneses. Waatan aga terasemalt klaasa ja mis ma nüüd näen! Klaasid polnud seest laiemad kui minu piibu jõhw! Mõtlesin siisgi, et saaksid selle täie wiina saawat, aga kust waesed wõtawad: ei kallatud neile muud sinna sisse kui natuke wahtu, sellest waewalt keele ots märjaks wõis saada. Sellegi poolest tegiwad nad nagu oleks neil wiina, lõiwad klaasid lõtku, nii mis killud taga ja karjusiwad üsna targa peaga hurra!

Arwasin, nüüd on nad teelt kaasnud, nüüd tuuakse wist lauad tuppa ja pulmalised hakkawad sööma. Kust wõtta! Üsna ilma neid ei jäetud aga mis neile anti! Toodi igale mehele wäike laus kätte, just nii suur nagu minu Mareta sõrmkübar; sealt hakkas nüüd igamees lusigaga lõmps, lõmps! helpima. Wist saadi aru, et lusikad liig wäikesed ja sellepärast rüüpasiwad pea lõik lausist, nagu ma kodu teen, kui wedel leem ja tühi lõht. Minule poleks niisugusest lausitüäiest, mis üks siin murgas, teine seal murgas sõi, mitte suutäitki saanud, aga nad rüüpasiwad sada torba ehk weel rohkemgi. Kes ära nälginud, wõi ep see julgeb palju korraga wõtta. Mis leem neil seal sõrmekübarast lausides oli, tea seda mina.

Kui igaüks selle kärese sarnase söögiga walmis oli, hakati tantsuma. Maesterahwad paniwad rohu kimbud täest, mis nad ehk sellepärast kaasa wõtnud, kui lõht õige tühjaks läheb, siis ometi midagi wõtta; nad paniwad rohukimbud täest ja hakkasiwad

endib keerutama. Tantsimiseks ei wdi ma seda nime-
teda, sest ega see kellegi tantsimine polnud. Laba-
jala armast waltsi ei osand mitte keegi ja pörand ei
hakanud lordagi pautuma ega lagi lastuma, nagu
meil kodu, kui meie tantsime. Wahel keerutasiwad
nad, wahel käiswad nad muidu ühest teisest läbi, just
nagu meie mullitad kaasilus. Selle peale anti jälle
sõrmkübarast kausi täis leent ja siis algas jälle
keerutus.

Viimaks hakati teises tuas laudu katma ja dige
söögi wastu walmistama. Aga mis seal oli? Rimp-
su rämpsu kanti küll kottu, aga sia kintsa ja püüli
kalka ei näinud ma kusalgilgi! Igale ühel anti madal
lai walge kausi ette ja kui pulmalised lauda istiswad,
wötiswad kõi nuad ja kolmeharulised hangud kätte.
Katsusiwad hanguga püüda, mis kätte saiwad. Siisgi
lõppes pea roog laualt otse. Windi ja wiidi kõi
laualt ära. Toodi uued walged kausid ja uut rooga
asemele, mis niisama otse sai. Nii wahetati kümme
korda kausja ja toodi kümme korda rooga lauale.
Iga rooga oli aga nii wähe, et kellegistgi köhtu täis
ei saanud. Siha waagnat ei pandud aga ialgi lauale
kust ka oma kae järele oleks wõtta wõinud.

Kolm tundi söödi sell wiisil üksi järgi. Kolme
tunnilise söömise järele saiwad eht wiimati köhub
täis wdi ei saanudgi, kust mina seda tean. Kui
lauast üles tõusiwad, mõtlesin nüüd lähewad magama.
Si läinud magama, waid sõitsiwad koju, küsisin, mill
hommiku jälle tagasi tulewad. Naerdes wastati mulle
nad ei tullagi enam, sest pulmad olla otsas!

Sina helbete! Pulmad ja festawad ainsa öö! Ots see selge waesuse märk ei ole! Ja pulmas ei saa diete süüagi ega juuagi, kannu ei näinud ma kusagil laua peal ja süües rüübatu kausisibega ehk söödi kolm tundi ühte lugu — tõesti see ajab mulle üsna hirmu wärinad peale! Waesed linnasaksad! Te' pole weel näinudgi, mis diged pulmad on. Tulge Muhumaale, waadake seal, kudas 7 päewa ühte järgi pulma peetaise ja kudas pulmas siatintjud saiatatunde tõrwas aurawad, kudas kannud käest kätte käiwad ja kudas tantšides maa wäriseb ja laed laksutawad. Need on ka pulmad!"

"Mats, Mats! Need pulmad, mida sa laibad, need oliwad kõige toredamad ja niisuguseid wõiwad ükski kõige rikkamad inimesed teha," ütlesin mina kui Mats lugu lõpetas.

"Tühja ka," kostis Mats. "Si ma enesele tuhtsa laise filma wisata. Kus mitte pulma lauad sia tintja ja püüli pätsa täis ei ole, seal pole kellegi diged pulmad. Ja ilma õlle kannudeta, kārata ja mūrata ei wõi ükski dige pulm olla, niisama ka mitte lühem kui seitse päewa! Dõ otša pulme pidada, ei maksa pulmadeks nimetadagi!"

Küll katsusin Matsile seletada, aga Mihu-Mats jäi oma usu sisse kindlaks ja kostis iga korra: "Ma tean, mis ma tean!" Jäin parem wait ja mõtlesin Ladina wana sõna peale: Mao üle ei pia waidlema! Matsil oma magu, linnarahwal oma magu, igalühel on oma wäga hea, aga fiisgi ei kolba ühe oma teisele sugugi!

Politika jaladus.

Jutustus praeguse aastajaja halatusest.

Mina polnud veel iialgi Wõrul käinud. Seda rohkem aga minu sõber Laane-Laur. Laane-Laur tundis poole Wõru linna.

Ma teeksin ometi Wõrulastele ülekohut, kui üksi Laane-Lauri Wõru tundmisest räägiksin. Et mu põhjusemõte nagu suurtel härradel, ehk ma küll suur herra sugugi ei ole, ma ütlen, et mu põhjusemõte nagu suurtel härradel: «Suum cuique» = „Igal ühel olgu oma“ on, tahan ma ka ilma wähema mõtlemiseta kohe Wõrulastele anda, mis nende oma ja tunnistada: Laane-Laur tundis üksi poole Wõru linna, see on: poole Wõru linna rahwast, aga Laane-Lauri tundis — terve Wõru linn.

Miks ei pidanudgi terve Wõru linn Laane-Lauri tundma, kui ju Laane-Laur aastas mitu korda Wõrul käis. Tundis teda ju terve Wõru linn siis, kui Laane-Laur alles kolmat korda Wõrul käis.

Wõrulaste auuks pian veel tunnistama, et nende hariduse himu sugugi nii pisuke ei ole, kuidas ehk mõned arwawad. Kui midagi uudist juhtub, siis uurivad nad nii laua tunni otsa kätte saawad. Ma

arwan, tartuse linnas ei ole kaugeltgi nii osawaid uurijaid nagu Wõrul. Kus haribuse uurimine nii suur, seal pole imeks panna, kui Laane-Laur kolmanda korraga termel Wõrul tuttav oli. Laane-Laur pidas pealegi mõisa walitseja ametit ja mõisas sünnib alati mõnda uudist. Sellepärast pidas iga Wõrulane oma pühaks kohuseks Laane-Lauriga tuttavaks saada, kõige vähemalt nii tähtsat meest, kes uuenduste wõi uudiste hallikal seisib, filmnäu järele ära tunda.

Kui mitu korda mu sõber Laane-Laur tänini Wõrul käinud, seda ma ei tea, aga seda ma tean, et ma senni ajani, sellest jutustan, kordagi weel Wõrule polnud saanud.

Aga mis ei ole, wõib tulla.

Nii tuli minulegi kord kätte, kus ma Wõru linna pidin nägema ja kui ma uurijaks tahan heita, Wõrulaaste uurimistest head eesmärki wõtta.

Mina sain aga Wõru linna sell kombel näha: Laane-Laur kutsus mind enese juurde wõderaks. Taktist mul selle korra ees ei olnud, nii et kutsut rõõmuga wasta wõisin wõtta. Rakendasin taks rätseparuuna tubliste tööla ette, panin pambu selga, wõtsin kapi piusse ja nõõ! las' käia!

Wida ma sellel teekonnal nägin, ei hakt ma kõnelema, sest see wiiks mind armsateist Wõrulaastest liig kaugele kõrwale.

See küll, ma ütlen ainult nii palju, et õnnega sõbra Laane-Lauri juurde jõudsin.

Laane-Lauri juures olin juba paar päewa mõderusel, kui Laur kolmandal hommikul mulle ütles, tema pidada täna asja tallituste pärast Wõrule sõitma. Seda üteldes küsis ta ühtlasi minult, kas ma kaasa ei tahaks sõita.

Ma ei olnud, nagu ma nimetanud, iialgi weel Wõrul käinud. Miks ei pidanud ma siis tahtma? Ütlefin jah ja kaup oligi walmis.

Laane-Laur laskis kaks hoost wantri ette rakendada, mitte kaks rätsepa ruuna, nagu minul sõites, waid kaks tulist tätku, päris Gesti tõugu. Istusime ise wantrisse ja nõd! nii mis tuisi ja tolm taga Wõru poole.

Olime alles mõne wersta ära sõitnud, kui Laane-Laur märkas, et teine hobune lonkas. Oli hobuse eila rautada lastnud, wist oli nael liig sügawasse tunginud.

Nii ei wõinud Wõrule sõita. Meil ei jäenud muud nõuu üle kui oma hoostega jaama peale sõita ja posthobused wõtta.

Meil pandi jaama peal parajalt kaks posthoost ette, kui lorraga Laane-Lauri sõbrad Toht-Toomas ja Raag-Rein jaamamaja ukse ette sõitsiwad ja ka kaks hoost nõudsiwad. Laane-Lauri nähes arwasiwad nad aga paremaks neli hoost ühe wantri ette panna lasta ja magust juttu westes ühes wantris Wõru poole sõita.

Nii sündisgi. Sõitsime nagu suured laskad neli hoost ees, Wõru poole. Toht-Toomas ja Raag-Rein

ei tahtnudgi aga Wõrule sõita, waid H. mõisa. Sinna jõudes astusiwad nad mõni werst siin pool Wõru wankrist wälja ja nüüd sõitsime meie, see on Laane-Laur ja mina — oh sa heldene aeg — neli hooft ees Wõru poole.

Kui warsti selle peale Wõrule jõudsime, arwasin ma esmalt, et Wõrul mõni ime sündinud. Teed oliwad inimesi täis ja uuestest ja — mõtle ometi, küla wader — afentestgi kargas inimesi ühte lugu wälja tee peale.

Tee peale jookstes lautas üks kaupmees suure rutuga oma kuldprilli ära ja kui ta seda otsuma hakkas, astus ta prilli peale ja tallas ta kogemata puruks. Saiawedaja jooksis nii, et ei näinud, kuidas saiad kowist wälja kukkusiwad ja uulitsapoistel ei olnud aega saiugi maast ülesse noppida. Ollewedaja sõitis nii, et ollewaabil pulk eest ära kukkus ja olut waadist wälja jooksis. Üks emand wõi proua wõi kes ta oli, lautas rutates oma tuhwi ära, aga wõib olla, et ei märganud, wõi ei olnud tal aega, üks sõit, maast ülesse ta seda ei wõtnud. Üks noorsand, kes kõrwalisest uulitsast wälja jooksis, lautas kübara; kübara kukkumist nähes hüüdis ta järeljooksjate poole: „Wõtke mu kübar maast!“ ja tõttas ise edasi, nii et kannad wälkusiwad.

Nii sündis weel mõndagi suurel rutul ja jooksul. Ma waatafin, kuidas wõisin, aga ei näinud midagi, mis inimesi nii suure wäega kofku oleks kutsunud. Ma kiskusin kahe täega filmi suuremaks, aga ei imetega muud iseäralikku. Waatafin ette ja taga, kas

ehi kufagil tulekahju. Ometi polnud enam tarwisgi
taha waadata, sest kõi joofiwad meiega ühte toofi.

Lugu oli mull täieste arusaamata.

„Laane-Laur, mis sa arwab, mis see kõi tähendab?“ küfifin ma sõbralt.

Aga tema kelm muigas ja kostis mulle: „Eks
saame näha!“

Pärast fain ometi näha, et ta küll teadis, aga
mulle ei tahtnud ütelda.

Inimeste majadest wäljajooksmine kestis fenni
edasi, tunni wõderastemaja ette jõudfime. Igal pool
seefama lugu. Wõderastemaja ette wajus inimesi
nagu murdu kofku.

Nii pea kui wanfrift wälja astufime, küfifin ühelt
lähedal seisjalt härralt: „Mis on fiin fündinud? Kas
on pärjermeister ära furnud?“

„Ei!“ wastas Wõrulane lühidelt ja küfis fiis
omalt poolt paar sammu lähemale astudes: „Kaugelt
härre on, kui tohin küfida?“

Mull polnud niifuguse küfimise peale tahtmist
pikemat wastust anda ja ütlesin sellepärast Wõrulase
wiifi lühidalt: „Kaugelt!“ Ja küfifin omalt poolt
edasi: „Wõi on mõni wõeras würist fiia jõudnud?“

Wõrulane jäi lahtise fuuga imefitledes minu otfa
waatama, kummardas wilmati ja ütles fogelbades:
„Nii! Nii!“

Nagu näha, ei olnud wõdera kääst palju otstust
jaada. Kes teab ehi oli ta mõni juhmi, et nii

imelikult minu otja waatas ja pärast mitu korda summardas.

Ma lätsin Laane-Lauri järele wõerastemajasse, kus rahwa liikumise kohta selgemaid sõnumeid lootsin saawat. Teender wiis mind ühte toredasse tuppa. Tuas ei leidnud ma Laane-Lauri eest. Selle asemel kuulsin ma Laane-Lauri teises tuas rääkinud ja tellegi tema käest küsinud: „Kaugelt wõeras on?“

„Dige kaugelt!“ kostis Laane-Laur.

„Kust? Kes ta on?“

„Ei tohi ütelda, see on politika saladus!“

„Politika saladus? Minge ikka! Kuudas see politika saladus wõib olla? Ütelge kohe, kes see wõeras on?“

„Ma olen juba ütelnud, et ma wõera kohta midagi ei tõnele. Seega awaldataksin ma politika saladusi.“

„Kas siis neid sugugi ei wõi awalbada?“

„Ei wõi, kulla sõber!“

„Awaldage natukenegi, ma ostan pudeli wiina!“

„Ei aita! Saladus peab saladusets jääma!“

„Ma annan kaks pudelit wiina!“

„Ei aita! Wõera kohta ei wõi mina midagi awalbada.“

„Ma annan wiis pudelit kõige paremat wiina. Käsi siia!“

„Koh olgu siis. Kui wiis pudelit wiina annate, siis tahan natukene rääkida. Aga te' ei tohi seda tellegile awalbada!“

„Mitte kellegile!“

„Hea küll. Wõderas on wõderalt maalt tulnud würlst. Tema on Wõrust palju kuulnud, aga pole teda weel iialgi näinud. Et Wõrut näha saada, sõitis ta minuga ühes siia, sest mina pean temale kõik näitama, kui tall Wõru meelepärast, ehk jäeb ta kauemaks ajaks siia. Wõi ep mina selle eest wõin wastata, kui ta foguni siia elama jäeb.“

„See oletis kena! Pialks ta ometi jäema.“

„Eks saame näha!“

„Oma wiis pudelit wiina wõite saada, millal ise tahate!“

Nii kuulsin ma teises tuas räägitawat. Warsti peale selle tuli Laane-Laur minu juurde.

„Aga, Laane-Laur,“ ütlesin ma, „mis jutud need on, mis te' seal teises tuas ajasite? Ma ei saanud neist aru!“

„Pole ka tarwis! Need on politika saladused!“ kostis Laane-Laur.

Pärtsin küll weel taga, aga nagu Laane-Laurist ikka tean, on ta kelmistükka täis ja kui ta midagi wigurit tahab teha, siis ta ei räägi, tee mis tahab. Nii, ka nüüd. Ma ei kuulnud temalt muud, kui et mind ruttu riidesse kastas panna, et Wõru linna vaatama wõiksin minna.

Panime siis pühapäewa hilbud selga ja pool tundi hiljem astusime juba Wõru uulitsatele.

Aga niipea kui uulitsale astusime, oh seda tere-tust, mis ma seal nägin. Igalt pool lendasiwad küba-

rad ja mütsid ja igaüks kummardas imesügawasti. Si tulnud meile kedagi wastu, kes meid ei olets teretanud.

„Saane-Laur, find tunneb ju terve Wõru linn!“ ütlesin ma sõbrale.

„Mõista muidugi!“ kostis Saane-Laur kelmlikult naeratahes.

Jah see oli ju mõista muidugi, sest Saane-Lauri teadupärast igamees teretas ja mitte mind. Mina olin esimest korda Wõrul ja Saane-Laur ei tea mitmet kümnet korda.

Aga mitte üksi meesterahwad ei teretanud Saane-Lauri, waid ka naesterahwad. Astusime weel natuke maad edasi, kui ühe muda lombi juurde jõudsime. Seal tuli meile üks ilus preili wastu. See tegi nii sügawa kniksu, et kleit teisest küljest wette ulatas ja kniksu järele sorrh! weest wälja tuli.

Saane-Laur katsus seda nähes kõigest jõust naeru pidada, aga naer hull tippus wägise peale. Ka mul oli seesama palk waraks.

„Si ma seda iial poleks arwanud, et Wõrulased nii auupakkitud on!“ pidin ma seda nähes Saane-Laurile ütleva. „Nii wiisakaid ja auupakkitud inimesi ei ole wist enam kusagil pool maailmas.“

„Waata ja õpi Wõrulasid auustama!“ kostis selle peale mu sõber.

Ma waatasin ja waatasin, sest see auustamine oli tõeste waatamise wäärt. Parwes tuliwad inimesed meile wastu ja — igaüks, tõesti igaüks teretas.

„Laur, Laur! Sina oled ju Wõrulastel nagu mõne printsi auu sees!“ pidin ma ütlema, kui mu tübaraäär peaaegu juba kuluma hakkas, sest kui Laane-Lauri teretati bidin mina auupakkliku wiisi pärast Laane-Lauriga seltsis lõnbides ka tübarat tõstma.

„Mis ja siis arwad!“ wastas Laane-Laur.

„Kas siis Wõru uulitsad ikka nii inimesi täis on?“ küsisin ma Laane-Laurilt edasi.

„Ikka, kui Wõrul midagi tähtsat!“ wastas Laane-Laur naeratades.

„Mis tähtsat siin siis on?“

„Ega sa ometi — — taha olla, et nii palju pärid?“

„See on poliitika saladus.“

Poliitika saladus ees ja taga! See täis mull juba üle mõistuse. Ja mina ei näinud terve Wõrul kõige vähematti poliitikat, veel vähem poliitika saladust.

„Siia poodi lähme sisse!“ ütles sellepeale Laane-Laur, kui ühe poe ette jõudsime, selle fildi peal „Must tont“ seisis.

Aga niipea kui ukse ette jõudsime, awati meile ukseid pärani ja poepoiss kummardas meid nii sügawasti, et juu pea wastu maad puutus. Siisgi polnud see veel kõik. Niipea kui me' poodi astusime, teretas meid igaüks poes wäga auupakklikult. Poesell kummardas leti taga nii sügawasti, et pea leti taga ära kadus. Poepere mees ise tahtis paremini teha, aga et ta parajalt kirjutuselt oli püsti tõusnud, puutus ta nina kummardades just tindipotti ja wiskas tindipoti ümber, mis selle juure töö mäles-

tufeks oma pitseri nina peale wajutas. Selle häbiga hüüdis poe peremees torra aga „Andke andeks“ ja jooksis rutuga tahta tuppa oma haisu tundjat sest tahtmata mälestuse märgist wabastama. Rutuga ei pannud peremees ometi tähele, et sell alles kummarbas; ta largas tuhinaga selli selga ja nüüd kullustiwad mõlemad karprants! pikali maha.

Nii wäga kui me' ka tõsised tahtsime olla, see kentsakas lugu ajas meile ometi naeru peale. Nagu tuul largas „Must tont“ jälle püsti ja kadus niisama kärmesti meie silmist.

Poe sell ajas ennast selle peale ka püsti. Laane-Laur läks ta juurde ja ma kuulsin, kuidas Laur selli täest tasakesti küsis: „Kudas te' juba teate?“

„Peremees saatis mind wõderastemajasse kuulama,“ wastas sell niisama tasakesti. „Wõderastemaja Willem ei tahtnud küll kõneleda, aga kui ma talle leiskla tubakat ja teise suhkurt lubasin, awaldas ta meile oma saladuse.“

Ja waljusti wõlbes ja sügawasti kummardades lisas poe sell juurde: „Oh seda auu, mis meie poele osaks saanud!“

Ma ei wõinud muud arwata, kui et see „Musta tondi“ poele liig wõderas wiist oli, et forraga nii palju inimesi poodi tulnud, sest meie järele wõolas neid suur hulk sisse ja tuli weel juurdegi, nii et pood pea täiesti täis oli. Su see hulk wiist poe inimesed nii imestama pani.

Wõderad ei ostanud aga imelikul wiisil midagi. Nad pistiwad itka pead totku ja sosistasiwad salaja

ja waatafiwad wahel leti poole, selle ääres mina seisin. Mulle oli see kõik päris mõistatus.

Poesell oli nagu kohmetanud ja andis Saane-Laurile terve pea suhkurt, kui Saane-Laur pani sigarid küssis ja pani sigarid wälja maksis.

Mu meel oli üsna rõõmus, kui wiimaks sest poest, kus kõik nii läbisegamini käis, wälja läksime ja paar sammu edasi „Poolurnud Ilwesse“ poodi astusime.

Ma ei tea kas wälgu lõõk palju suuremat imet oles mõinud teha kui meie poodi astusime. Astusime selle eest aga ka, nagu näha, üsna ilma ootamata sisse.

Poepoisid püüdis teise tündri otsas seiswast tündrist parajalt Muhu räimi wälja. Meid nähes tahtis ta pea tündrist wälja tõmmata, püsti karata ja meid kumardada, aga rutuga lõi ta pea nii tublisti wastu tündri äärt, et tünder talle kaela ja wiimased räimed kõige soolweega talle kaela lallas.

Soolwesi leutas peaaegu kõik põranda märjaks. Sell tahtis poisile appi minna, aga tuhinaga lükkas ta enese kõrvalt riuli pealt paberist jahutoti maha ja see kukkus õnnetumalt just tema pähe, nii et ta walgem kui üksi mölder oli.

„Tubli! Tubli!“ pidin ma seda nähes pool tahtmatalt hüüdma. „Müüd saab ju üsna satja kõrti!“

„Andke andeks! Andke andeks!“ ägas poesaks ise, kes leti pealt, kus ta jalad rätsepa wiisil ist-

meis, istus ja kadus kümme korda kummardades kümme korda leti taha. „Arge pange pahaks! Arge pange pahaks! Niisugune auu!” Ja jälle kadus ta kummardades leti taha.

Oli räume tündri ümberwiskamine wõi jahu koti pähe sattumine auu, seda aru ma ei saanud. Auu ja andespalumine, aga see kõik täis mull üle mõistuse. Päris mõistatus! Laane-Laur naeris kõige selle üle nagu weiderdaja. Kui pats poetas wiimaks kummardamise järele jättis, kuulsin Laane-Lauri te-
malt jälle tasa küsitwat: „Kudas te’ teada saite?”

„Wõderastemaja Willem rääkis seda mulle wiie naela kohwi ja pea suhtru eest, muidugi selle tingi-
misega, et ma kellegile ei räägi,” wastas pats poe-
saks niisama tasa.

„Oh seda Willemi! Tema lobiseb politika sala-
dused wälja!” ütles Laane-Laur selle peale naerdes.

„Kui „Poolsumnud Ilwese” juurest edasi sammu-
sime, juhtus weel siin ja seal sarnaseid tükk. Iga
inimene teretas ja ma mõtlesin juba õhates, kas
mulle sell wiisil peawarjust enam midagi järele jääb
wõi ei.

Tänasin üsna õnne, kui wiimaks wõderastemajasse
tagasi jõuudsiime, kus meil wähegi rahu oli.

Nii lootsin ma, aga wõta näpust! Sai me waewalt
tuppa, kui wõderastemaja peremees kümme korda
kummardades sisse astus, ühe kirja Laane-Lauri kätte
andis ja sügawasti kummardades wälja läks.

Laane-Laur rebis kirja kõhe lahti ja mis te’ arwate,
mis ta leidis kirjast?” Ta leidis, et teda ja temaga

ühes ta mind Wöru kõige rikkama kaupmehe Saarwenzelseertwenzelsiirwenzeli juurde, ehk kuda maa rahwas teba ta poesilbi järele nimetas, „Tantsufaru“ juurde palli peale oli palutud.

Mis nüüd muud kui palli wasta walmistama. Aga ei me' ise enam läinud enestele seda ja teist muretsema. See oleks jälle ei tea mis suguseid imetegusi sünnitanud. Saatsime wõderastemaja teendri, kes meile siis ka muretses, mida tarwitaksime.

Seatud ajal ilmusime „Tantsufaru“ juures. Nii pea kui tuppä astusime, tõusiwad kõik toolide pealt püsti ja kummardasiwad maani.

Ka naesterahwad tegiwad meile kniisu kniisu peale.

Selle peale wiis mind Laane-Laur maja peremehe ja perenaise ette ja ütles, kui neid mulle esitelenud, minu peale näidates: „Mu sõber — — — ah nime ma ei ütle, see on politika saladus!“

Tantsufaru kummardas paremini kui päris tantsufaru, sest põrandule jäi sinna kohta, kuhu ta nina puutunud, mälestusels märk märk järele. Selle peale kostis ta siis: „Ma pean seda päewa kõige õnnelikumaks oma elus, sest mulle on niisugune õnn osaks saanud kui ma seda unesgi poleks wõinud aimata, ja wiis mind kõige toredama tooli peale istuma.

Nüüd alles hakkasiwad mu filmad lahti minema. Kõik auustus, mis siamaale antud, oli mulle antud ja mitte minu sõbrale Laane-Laurile. Ning see kõik sündis politika saladuse väära. Mis politika saladus see õige oli? Nii pea kui Laane-Laur mu juurde tuli,

polnud muul muud kui ütlesin talle tase: „Aga Laur, mis tempu sa teed. Mis politika saladusi sa räägid? Mis see tähendab?“

Aga Laane-Laur kostis tehmlikult niisama tase: „Ole wait ja wõta auu wasta, mida sulle antakse. Ara wasta rääkima hakka! Oh! kui sa waidled, ei aita see midagi, sest seda ei usta. Küll ma pärast seletan.“

Nii pea kui ma püsti tõusin, tõusiwad ka lõit püsti. Ja nii pea kui ma ühe härralt midagi küsisin, kummardas see sügawalt wastates ja ütles mulle „Ettselents!“

Eks nüüd olnud lugu lahti! Mind peeti esmalt politika saladuseks ja nüüd weel koguni ei tea mis-suguseks suureks meheks. Seesuguse eksiarmamise wasta pidin ma sõdima. Ütlesin sellepärast lihtsalt: „Etsite! Ei mina ettselents ole!“

„No ei ole! Teame, teame!“ kostis wõderas naeratades ja sügawaste kummardades.

Sammusin naesterahwaste poole, teesama palk. Kõik naesterahwad tõusiwad minu eest püsti. Palusin neid küll istuda, aga nad ei istunud, enne kui teise külge läksin. Päris hull! Ei tea, mida minust õige mõeldi. Läksin õige kõrwalisesse tuppa ja panin sigari suitsema. Kõik kuulsiwad minu kõnet; keegi ei julgenud minu käest midagi küsida. Minult pidu peremees päris korra, kui kaua ma Wõrule oma seal-olemisega auu teha.

Kui jälle soali tagasi läksin, kus waheajal ammu tants oli alganud, tantsiti seal just naesterahwa polkat. Mind nähes jooksiwad kõik neiud minu wasta ja palusiwad kniksu tehes enestele seda auu, et minuga tohiksiwad tantsida. Kõigiga ei wõinud ma ju ometi tantsida; wõtsin sellepärast ühe linnu, ja tantsisin sellega. Kudas pärast kõikide filmad sellele neiu peale nagu ime peale waatasiwad!

Et minu sealolek kõigile ikka otsegu kartust sünnitas ja keegi minuga ei julgenud juttu hakata ajama, kutsusin sõbra Laane-Lauri enesega ära wõderastemajasse tagasi. Südamest tänati mind pidule tulemise eest ja kahetseti nii rutulisi äraminemist.

Naesterahwad tegiwad jumalaga jätmiseks sada kniksu ja mehed tuliwad paljate peadega kunni wõderastemajani meid saatma.

Wõderastemajas polnud meil muud kui tellisime hobused, mitte neli, waid kaks ja sõitsime koju poole.

Teel wõtsin Laane-Lauri ette ja küsisin, mis tempu ta teinud ja mis niisugused lood tähendada.

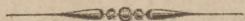
Nüüd peasis ka Laane-Lauri keele kõidid lahti ja ta andis mulle seletust.

„Si ma seda poleks ustunud,“ ütles ta naerdes, et minu nali nii hästi torda läheb. Selle nalja tegin ma üksi sinu kasuks. Et sa Wõdul päris wõderas oled, oleks jull seal küsimiste peale nii palju

wastata olnud, et su suu oleks ära wäsinud. Sest jahwatamisest tahtsin find peasta. Kui nüüd wõderastemaja peremees kohe pärima hakkas, kes ja kust sa olla, ütlesin ma naljatades, see olla politika saladus. Ma teabsin, see teeb ta seda himulisemaks saladust teada saada. Nii oligi. Kui ta saladuse eest mulle wiis pudelit wiina pakkus, kõnelesin ma temale wiimaks, sina olla wõderalt maalt tulnud Würost. Wõderastemaja Willem ei pidanud teada muidugi Würosti liignimeks, waid seisuse nimeks ja pasundas seda kohe wälja, sest nagu ma pärast kuulsin, on Wõrulašed talli hinna eest selle saladuse sedamaid enestele ostnud, muidugi mõista selle tingimisega, et keegi saladust edasi ei räägi. Kui me' aga pool tundi pärast Wõrule jõudmist uulitsale läksime, teadis seda saladust, nagu sa nägid, juba terve Wõru linn, ja püüdis oma suurt auustust wõderamaa würosti wasta üles näidata, lootes, et Wõru selle eest sinult suure kingituse ehk kõige wähemalt mõned auu tähed jaab. Ja Wõru toreduse näitamiseks tehti „Tantsufarar“ pidu, mis iseenesest sell õhtul pidi olema, wõimalikult toredaks ja kõil naesterahwad ostiswad oma kuldehted, mida nad Mooses Meieri juurde sööma peale pannud, talli hinna eest sets õhtuks eneste juurde tagasi kosti peale. Sina aga panid neid paraku liig wähe tähele. See lugu, see oli mu „politika saladus“ ja see politika saladus peastis find kõigi küsimiste eest, mida, nagu iseenesest mõista, Wõrul wõderale tuhandate laupa ette pannaſe.”

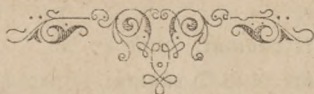
Nii seletas Laane-Laur ja nüüd sain ma weel feda arugi, et ma isegi takka olin aidanud mind würostiks pidada lasta, kui Wõrula jõudes wõerastemaja ees küsisin, kas mõni würost sinna tulnud, mida Wõrulane wist wähe wõeriti mõistnud.

Nii käis mu käsi esimest korda Wõrul wõeraks olles ja see esimene kord on tänini wiimseteks jäänud.

S i s u:

	Lehek.
1. Kudas Käina-Kustas ja ta külamehed rikkaks saavad	3
2. Kui keelt ei mõista	18
3. Mihu-Mats Tallinnas pulmas	40
4. Politika saladus	46

Soovitavad raamatud
mis
L. Turgan'i

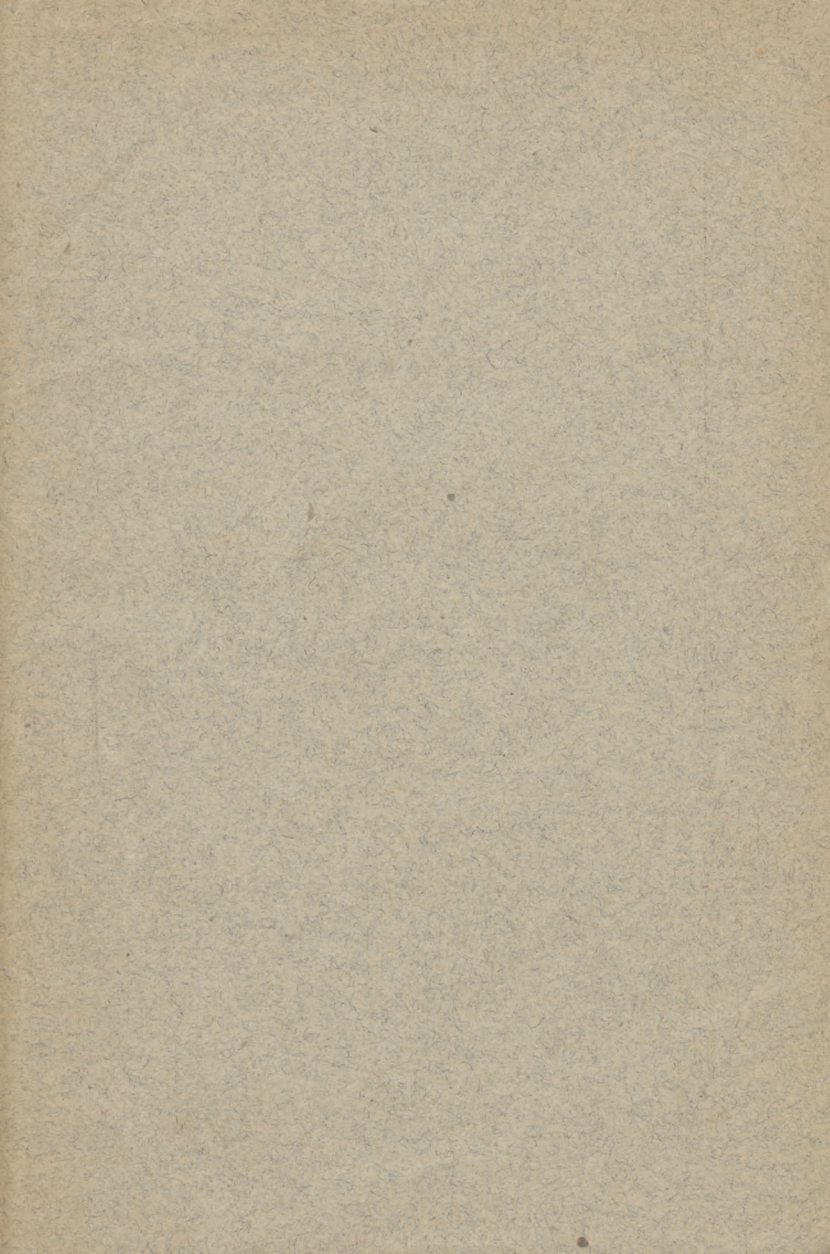
kuluga on ilmunud:

- 1) **Teine Rahwa nali.** Hind 20 kop.
- 2) **Rahvalast Hansust.** Hind 20 kop.
- 3) **Tallinna laulik.** Hind 15 kop.
- 4) **Armasuse kirjad.** Hind 10 kop.
- 5) **Enne ratas.** Hind 6 kop.
- 6) **Põgeneja ehk leppimine surmas.** Hind 6 kop.
- 7) **Näki raamat.** Hind 20 kop.
- 8) **Laste A-B-C-raamat.** Hind 5 kop.
- 9) **Merine kättemaksmine.** Hind 50 kop.
- 10) **Laste pildi raamat, roheline värwiga.** Hind 5 kop.
- 11) **Tallinna naljahammas.** Hind 15 kop.

Auupakkikult

L. ja J. Turgan.

Tallinnas, Wene turul ja igal suuremal laadal.

Sind 15 kop.